

מדינת ישראל
משרד החינוך
מינהל פדגוגי
אגף בכיר שירות פסיכולוגי ייעוצי
אגף לקויות למידה והפרעת קשב

מפקויות למידה

התכנית המערכתית

לאתור וטיפול בתלמידים

עם מפקויות למידה והפרעת קשב

רח' דבורה הנביאה 2, ירושלים, 91911 טל' 073-3931801 פקס 073-3931870
شارع دبوراهنينة 2, اورشليم-القدس, 91911 هاتف 073-3931801 فاكس 073-3931870 www.edu.gov.il

חינוך עם שירות

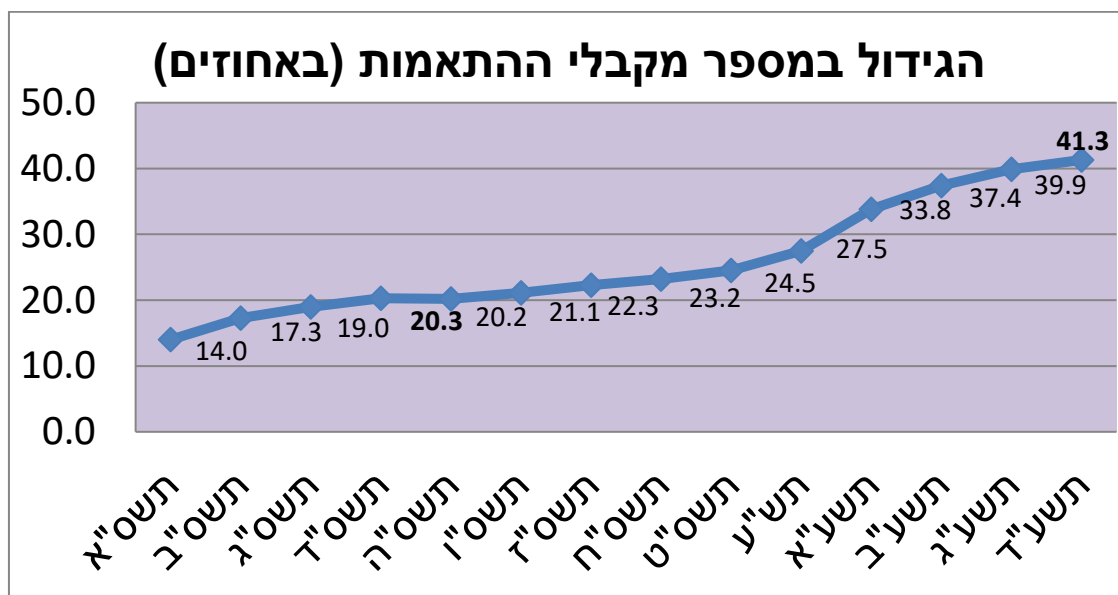
תוכן העניינים

עמודים		
3	רקע	פרק א'
5	"מלקויות ללמידה" התכנית המערכתית לאיתור וטיפול בתלמידים עם לקויות למידה והפרעות קשב	פרק ב'
7	תפיסה מנחה ועקרונות עבודה א. הגדרת לקות למידה על פי ה - DSM 5 ב. הגדרת הפרעת קשב על פי ה - DSM 5 ג. מודל התגובה להתערבות - RTI	פרק ג'
14	שותפות חינוכית עם הורים	פרק ד'
17	תהליכי היישום	פרק ה'
17	אופן היישום ברשות המקומית	1.
20 21 22 25 26 29 32	אופן היישום בחטיבת הביניים ובחטיבה העליונה א. התהליכים הנדרשים בחטיבת הביניים ליישום בהיבט המערכתי ב. התהליכים הנדרשים לקידום התלמיד בחטיבת הביניים ג. הפניה לאבחון במערך "מלקויות ללמידה" (מל"ל) ד. "מלקויות ללמידה" - קליטת תלמידים בתיכון ה. לוחות זמנים לתהליכי היישום בחטיבת הביניים ו. תרשים - תהליך העבודה בבתי הספר טרם ההפניה ובמל"ל	2.
33	תיק סמ"ל (סיכום מעקב למידה)	3.
36 41	שותפי תפקיד לוח גנט למת"ל	4.
51	יישום התכנית "מלקויות ללמידה" עבור תלמידים עם לקות למידה הזכאים לשירותי חינוך מיוחדים בכיתה לחינוך רגיל	5.
53	תכנית ההתערבות התוספתית	6.
57	מתווה הפיתוח המקצועי למורים	7.
62 63 65	1. הצעה למכתב להורים 2. דוגמא לתכנית התערבות 3. פירוט ההתאמות בסמכות ביה"ס וההתאמות המחייבות אבחון במערך האבחון במל"ל.	נספחים:

פרק א' - רקע

מדיניות משרד החינוך דוגלת במתן מענה מותאם לקידום כל תלמיד, על פי צרכיו ויכולותיו. מטרת החינוך בישראל היא שהבוגר יהיה בעל ידע, מיומנויות וערכים שיאפשרו לו להשתלב בחיים הבוגרים באופן עצמאי, למצות את יכולותיו ולתרום לחברה. דמות הבוגר מתייחסת לאהבת הדעת, חדוות הלמידה, צדק חברתי, ערכות הדדיות, רכישת מיומנויות קוגניטיביות תוך אישיות ובין אישיות. כך, התבוננות מושכלת על עולם החינוך ועל התלמיד הבוגר איננה מסתכמת בהתמקדות במתרחש בשדה החינוך, אלא בשקלול התמורות המתחוללות בעולם הסובב אותו.

המציאות עד מחציתו של העשור הנוכחי הצביעה על תמונה מדאיגה, של עלייה חדה במספר הפונים לאבחון הדורשים גם התאמות בדרכי היבחנות ומתוך כך, שימוש יתר בהתאמות אלה שלא לצורך. הדבר הביא לפגיעה ברכישת מיומנויות וביכולתם של התלמידים להתמודד באופן עצמאי עם אתגרי הלמידה. בנוסף, חלק מהתלמידים לא קיבלו התערבות מותאמת וממוקדת בצרכיהם במטרה לקדם לפני פנייתם לדיון בהתאמות. בתרשים שלהלן ניתן ללמוד על הגידול במספר מקבלי ההתאמות בדרכי היבחנות בבחינות הבגרות משנת הלימודים תש"ע ועד לשנת תשע"ד.

בקרב המאובחנים ובאי בית הספר השתרשה ההנחה כי כל תלמיד מאובחן הינו לקוי למידה וכל תלמיד עם לקויות למידה זקוק להתאמות בדרכי הבחינות. "משוואה" שגויה זו הובילה לאישור מופרז לשימוש בהתאמות. זאת, למרות שהספרות המקצועית והמחקרית מצביעה על שכיחות של כ-3-15% מהאוכלוסייה בלבד שאמורים להזדקק לכך (לכל סוגי ההתאמות בדרכי ההיבחנות). מצב זה העלה

חשש לשימוש לרעה בהתאמות שלא לצורך, אשר עלול לגרום לפגיעה קשה בתהליך ההתפתחות והלמידה של התלמידים. מציאות זו זימנה לכל המעורבים בתהליך החינוכי קריאה לעצירה, התבוננות וחשיבה מחודשת על תפקידה של מערכת החינוך בטיפול בתלמידים המתקשים, ובכלל זה בתלמידים עם לקויות הלמידה והפרעת הקשב.

במהלך שנה"ל תשע"ה התכנסה ועדת היגוי משרדית ובשיתוף נציגי ארגוני המורים. ועדה זו עסקה בגיבוש מתווה חדש למדיניות המשרד בכל הקשור בטיפול בתלמידים עם לקויות למידה והפרעת קשב. הועדה אימצה את המלצות [דו"ח ועדת מרגלית II](#) מדצמבר 2014, והמליצה על יישום **תכנית כוללנית** המדגישה את **תהליך** העבודה המתמשך עם תלמידים עם לקויות למידה וקשב. כמו כן הדגישה הועדה את חשיבותו של המורה המלמד בכתה ואת הצורך להקנות לו ידע מקצועי, כלים ומיומנויות שיסייעו לו בהתאמת ההוראה, קידום של תלמידים מתקשים ויישום של תכניות התערבות מצליחות. בנוסף, המליצה הועדה על רגולציה ובניית תהליכים שיאפשרו פיקוח ויצירת סטנדרט מקצועי מחייב בנושא האבחונים והגורמים המאבחנים והמאשרים זכאות להתאמות בדרכי היבחנות. להשגת מטרה זו, המליצה הועדה על שימוש בתשתיות הקיימות בבתי הספר וברשויות המקומיות (לדוגמה תוכנית אל"ה הפועלת בחטיבות הביניים, השירותים הפסיכולוגיים החינוכיים, שפ"חים, ברשויות המקומיות ועוד). תשתיות מסוג זה יאפשרו מתן מענה נגיש ומקצועי **לאבחון וטיפול** בתלמידים עם לקויות למידה וקשב ויעצימו את צוותי החינוך.

פרק ב' - "מלקויות ללמידה" התכנית המערכתית לאיתור

וטיפול בתלמידים עם לקויות למידה והפרעת קשב

התכנית מ"לקויות ללמידה" החלה לפעול בשנה"ל תשע"ח. בשנה זו החל יישום ב- 15 רשויות מקומיות וכשנה מאוחר יותר, בשנה"ל תשע"ט נוספו עוד 22 רשויות מקומיות, מעל 180 חטיבות ביניים בפריסה ארצית. מתחילת הפעלתה של התוכנית הוחלט על יישום הדרגתי לאורך מספר שנים עד לכלל הטמעה בכל חטיבות הביניים במדינת ישראל. התכנית כוללת הקצאת משאבים לחיזוק התשתית המקצועית של צוותי החינוך, לצד מענים לתלמידים המתקשים. זאת, במטרה להביא לשיפור והתמקצעות בתפקידו של המורה ובמענים שמערכת החינוך מקצה לטיפול בתלמידים עם לקויות למידה והפרעת קשב.

מטרות:

- א. איתור וטיפול מערכתי כוללני ופרטני בתלמידים עם לקויות למידה והפרעת קשב
- ב. העצמת המורים כמומחים - בעלי ידע וכלים לפדגוגיה מותאמת לשונות לומדים. הפיתוח המקצועי כולל הכשרת צוותי הוראה לאיתור ומתן התערבויות לתלמידים עם לקויות למידה והפרעת קשב בהיבטים לימודיים, רגשיים, התנהגותיים וחברתיים.
- ג. העברת הדגש מהתאמות בדרכי היבחנות להתאמות בדרכי הוראה ולמידה.
- ד. קידום תלמידים שאותרו עם קושי, פיתוח לומד עצמאי והפחתת התלות בהתאמות בדרכי היבחנות.
- ה. תיעוד תהליכים והתערבויות כולל השפעתן על התלמיד בשגרת העשייה החינוכית.
- ו. פיקוח ובקרה על תהליכי האבחון ופיתוח סטנדרט מקצועי ואחיד בנושא אבחונים והגורמים המאבחנים.

עקרונות עבודה ורכיבי התוכנית:

- א. עבודה רציפה, תהליכית ומתועדת עם תלמידים מתקשים- איתור תלמידים עם קושי בתחילת כיתה ז' במסגרת תוכנית אל"ה (איתור, למידה, הצלחה) באמצעות מבדק עמי"ת, ומבדקים נוספים, איסוף מידע מבית הספר המזין ודיווחי הורים ומורים. לאחר תהליכי איתור ובדיקת צרכי התלמידים, בניית תכנית התערבות מותאמת ומעקב רציף אחר התקדמותם הכולל גם את בחינת יעילות ההתערבות. זאת באמצעות:
- 🚩 **תוספת 3-5 שעות שבועיות למת"ל** (מעריך תפקודי למידה) - תוספת 3-5 שעות שבועיות למשרתם הנוכחית של המת"לים העובדים בחט"ב לצורך הובלה ותכלול

התכנית "מלקויות ללמידה", עפ"י מפתח של גודל בית הספר, (ראה פירוט בתיאור תפקיד המת"ל בעמודים 39-46). המת"ל יתכלל את העבודה עם תלמידים עם חשד ללקות למידה/קשב וילווה את הצוות החינוכי בעבודתם השוטפת עם התלמידים המתקשים, יקיים קשר הדוק גם עם גורמים טיפוליים נוספים כמו רכז הכלה והשתלבות, מורת השילוב ועוד.

🚩 **תיעוד ומעקב אחר התקדמות התלמידים המאותרים** - תהליכי איתור, התערבות, מעקב והערכת ההתקדמות יתועדו בתיק סמ"ל (סיכום, מעקב, למידה), שילווה אותם מרגע איתורם עם קושי ועד סיום לימודיהם בחטיבת הביניים. המעקב יסייע לצוותי החינוך לתת מענה מדויק יותר לתלמידים בהתאם לפרופיל שיסתמן. בסיום לימודיהם בחטיבת הביניים התיק יועבר לבי"ס התיכון להמשך טיפול, בכפוף לאישור הורים.

🚩 **הפעלה של תכנית התערבות תוספתית בתחום פדגוגי / או רגשי , מתוך מאגר תכניות מאושר**. יותאמו התערבויות מערכתיות או התערבויות בקבוצות עם התלמידים- בהתאם למיפוי צרכי התלמידים ומשאבי המערכת.

ב. פיתוח מקצועי של צוותי החינוך והצוותים הרב-מקצועיים

🚩 במסגרת התוכנית יוקצו שעות פיתוח מקצועי מדי שנה (4 מפגשים), במשך שלוש שנים, לחדרי מורים. כמו כן, לרשות הצוות יחידות פיתוח מקצועי נוספות לשימוש גם החל מהשנה הרביעית.

🚩 למידה ועדכון ידע לאנשי מקצוע נוספים העובדים במערכת- פסיכולוגים, יועצים, מת"לים, מורות שילוב, מאבחנים, במטרה להטמיע את עקרונות ההוראה המותאמת המבוססת על מודל התגובה להתערבות RTI – Response to Intervention.

🚩 **ליווי פדגוגי** בסיוע הדרכה רציפה של הצוות החינוכי בבית הספר ע"י מדריכים מומחים.

ג. **משרד החינוך כאחראי על סטנדרט מקצועי מחייב בתהליכי האבחון**- מערכי האבחון "מלקויות ללמידה" (מל"ל) בשפ"חים הכוללים: אבחון וטיפול בתלמידים עם לקויות למידה והפרעת קשב. במל"ל יעבדו פסיכולוגים חינוכיים ומאבחנים דידקטיים העומדים [בדרישות המקצועיות שהוגדרו](#) ע"י המשרד. אלה יבצעו את האבחונים לתלמידים [שיפנו ע"י צוות בין מקצועי של המערכת החינוכית בלבד](#), (ראה תרשים בעמוד 32). **האבחונים יהיו במימון משרד החינוך ובהשתתפות סמלית של ההורים.**

ד. פיתוח מענים טכנולוגיים כחלופות/ כחלק מהתאמות בדרכי היבחנות והתאמה למאה ה-21. כגון: מבחנים מתוקשבים, הקלדה באמצעות מחשב, הקראה באמצעות MP3 ועוד.

ה. **הערכה ובקרה**- תהליך היישום מלווה בלמידה והערכה של הראמ"ה.

פרק ג'- תפיסה מנחה ועקרונות עבודה

א. הגדרת "לקות למידה" (או "הפרעת למידה") על פי DSM 5

מדריך האבחנות הפסיכיאטריות החמישי - (DSM 5) Diagnostic and Statistical Manual (2013) מגדיר את לקויות הלמידה כ- SLD - Specific Learning Disorder: הפרעת למידה ספציפית המדגישה מעבר מהמונח של "לקות למידה" ל"הפרעת למידה" ואת חובת ההתערבות הלימודית כתנאי להגדרת ההפרעה בלמידה.

הפרעת הלמידה עלולה להקשות על רכישת מיומנויות הלמידה הבסיסיות (קריאה, כתיבה וחשבון) ותבוא לידי ביטוי רק כאשר התלמיד מתקשה לעמוד בדרישות הלימודיות המצופות ממנו על פי גילו ללא יכולת להתאים דרכי פיצוי להבעת ידיעותיו בהישגים התואמים את יכולותיו.

לפי מדריך זה נדרשים 4 קריטריונים לקביעת אבחנה של הפרעת למידה ספציפית (Specific Learning Disorder):

1. קשיים מתמשכים בלמידה (לפחות 6 חודשים) ובשימוש במיומנויות אקדמיות למרות התערבות ממוקדת בקשיים אלו.

2. המיומנויות האקדמיות המושפעות מההפרעה נמצאות באופן ניכר ומדיד מתחת למצופה יחסית לגיל הכרונולוגי של הפרט, וגורמות להפרעה משמעותית בתפקוד הלימודי ובתחומי חיים נוספים, כפי שנמדדו במבחני הישגים מתוקננים.

3. הקשיים בלימודים החלו במשך שנות הלימודים בבית הספר, אך יתכן שמלוא היקפם יבוא לביטוי רק בשלב מאוחר יותר כאשר הדרישות לכישורים אקדמיים עולים.

4. הקשיים בלמידה אינם מוסברים טוב יותר על ידי סיבות אחרות כגון לקות אינטלקטואלית, איחור התפתחותי כללי, קשיים בראייה ושמיעה, הפרעות מנטליות ונוירולוגיות אחרות, מצוקה פסיכו-סוציאלית, שליטה נמוכה בשפת ההוראה או הוראה חינוכית בלתי מתאימה.

המאבחן נדרש להגדיר את העוצמה ודרגת החומרה של הלקות- עוצמה חלשה, בינונית או חמורה וזו נקבעת על ידי שני מדדים: עומק ההתערבות הנדרשת, ורמת המסוגלות של התלמיד לפצות על הקושי.

מתוך הגדרה זו ניתן ללמוד על מספר דגשים חשובים:

1. **אבחנה בין קשיי למידה ללקות למידה** - על פי ההגדרה לא ניתן להגדיר תלמיד עם לקות למידה ללא מתן התערבות. לשינוי זה השלכות משמעותיות על תהליך העבודה של הצוות החינוכי עם תלמיד שאותר כתלמיד מתקשה. השלב הראשון בתהליך הטיפול יהיה מתן התערבות ממוקדת בקשיים. במידת הצורך, ההפניה לאבחון תתבצע רק לאחר שלא נצפתה התקדמות.

2. **חובת שיתוף פעולה הדוק בין המאבחן לבית הספר** - על מנת שהמאבחן יוכל לתת אבחנה מדויקת, הכוללת את דרגת החומרה, הוא נדרש לבחון את דרכי ההתערבות שנוסו ומידת יעילותן. מתוך הגדרת רמת החומרה של הלקות יגזרו המשאבים שיינתנו לתלמיד.

3. **מעקב אחר תהליכי ההוראה והלמידה של התלמיד**. ההגדרה מתבססת על התערבות כתנאי.

4. המעבר לשימוש במושג "הפרעת למידה" - **Learning Disorder** ולא "לקות למידה" **Learning Disability**. שינוי זה שהוצג לראשונה ב-DSM IV חידד את ההסתכלות על התלמיד. המונח disability (לקות או נכות) מתאר קושי תמידי, חוסר יכולת, קושי מהותי הקיים באדם עצמו. לעומתו המונח disorder (הפרעה) מתמקד בהפרעה לתפקודו של האדם. (ארנריך, 2013)

ב. הגדרת הפרעת קשב ADHD על פי ה-DSM5

הפרעת קשב וריכוז היא הפרעה נוירו- התפתחותית המתבטאת בקשיים בקשב, ריכוז, היפראקטיביות ואימפולסיביות, הפוגעים בתפקודו של הפרט. התסמינים של ההפרעה גורמים למצוקה גלויה או סמויה באדם ולא ניתן להסביר אותם באמצעות הפרעות אחרות דומות. המאבחן נדרש להגדיר גם את העוצמה ודרגת החומרה של ההפרעה- חלשה, בינונית או חמורה.

הפרעת קשב היא תופעה שכיחה, המוערכת בכ-10-5% מכלל אוכלוסיית הילדים בגיל בית ספר. כיום ידוע שהיא אינה חולפת בגיל הבגרות ולכן התופעה מלווה חלק ניכר מהלוקים בה גם בגיל ההתבגרות ובבגרות. אבחון וטיפול מוקדם יכול למנוע תחלואה נלווית משמעותית בעיקר בתחום ההתנהגותי – רגשי (פסיכיאטרי).

הפרעת קשב וריכוז כוללת שלושה מרכיבים שעשויים להופיע בנפרד או במקביל:

1. ליקוי בקשב – חוסר תשומת לב, חוסר הבחנה במידע או התעלמות ממידע, מוסחות גבוהה מגירויים אשר מפריעים לתפקודו של הפרט.
2. היפראקטיביות – פעלתנות יתר, שאינה תואמת את המצב ומפריעה לתפקודו של הפרט ולסביבה.
3. אימפולסיביות – קושי לשלוט בדחפים, המפריע לתפקודו של הפרט ועשוי להפריע גם לסביבה.

הגורם המאבחן: עפ"י חוזר מנכ"ל משרד הבריאות מס. 40/2010 (אפריל 2010) האבחון חייב להתבצע ע"י אחד מהשניים:

- א. איש מקצוע רפואי, המומחה בתחומו אשר התמחה ורכש ניסיון בטיפול בהפרעת קשב וריכוז-פסיכיאטר ילדים או מבוגרים, נירולוג ילדים או מבוגרים או רופא ילדים עם ניסיון בהתפתחות הילד או רופא ילדים מומחה שעבר התמחות ורכש ניסיון בתחום הפרעת קשב וריכוז.
- ב. פסיכולוגים מומחים אשר התמחו ורכשו ניסיון בטיפול בהפרעת קשב וריכוז, ובתנאי שהפנו את המאובחנים לרופא מומחה מורשה לאבחון הפרעת קשב וריכוז בכדי לברר תחלואה נלווית ובכדי לברר ולאשר את הצורך בטיפול תרופתי.

עפ"י החוזר מאבחנים מומחים אלו רשאים להיעזר באנשי מקצועות האחרים (עו"סים, מאבחנים דידקטיים, מרפאים בעיסוק, פיזיותרפיסטים, קלינאי תקשורת) אך הם, והם בלבד, אחראים על האבחון.

ג. מודל התגובה להתערבות - Response To Intervention: RTI

"התגובה להתערבות" הינה גישה מערכתית כוללת הממוקדת בהתערבות מוקדמת, מניעתית. המודל מבוסס על ההנחה כי תמיכה רציפה ומעקב שיטתי הניתנים בשלב מוקדם ומותאמים לצרכי התלמיד ימנעו חוויות כישלון ותחושת חוסר מסוגלות בעתיד. התמיכה נבחנת ומוערכת באופן תדיר, במהלך ההתערבות שהינה רב שלבית. בתהליך הבקרה על ההתערבות, משורטטת עקומת למידה של התלמידים המאפשרת לזהות את התלמידים שההתערבות לא סייעה להם (Resistance to intervention). כלומר, אלה שאינם מתקדמים בלמידה ביחס לבני כיתתם, למרות הסיוע שניתן.

בית ספר העובד על פי גישה זו יבצע את התהליכים הבית ספריים שלהלן :

הוראה עפ"י עקרונות העיצוב האוניברסלי ← זיהוי תלמיד בסיכון לקשיים לימודיים ← הוראה מותאמת ← ניטור התקדמות ← התאמת סוג ועוצמת ההתערבות בהתאם לתגובת התלמידים.

עבודה עפ"י גישה זו מאפשרת זיהוי של תלמידים עם חשד ללקויות למידה, הפרעת קשב וקשיים אחרים כאשר בתהליך העבודה ניתן לשלול קשיים אשר מיוחסים לגורמים אחרים כמו גורמים רגשיים, הוראה לקויה, לקויות אחרות ועוד.

עקרונות מרכזיים:

1. **הוראה מבוססת מחקר** – ההוראה מבוססת על הוכחות אמפיריות התומכות ביעילותה. בדרך זו נשללת האפשרות של לקות הוראה במסווה של לקות למידה.

2. **מיפוי אוניברסאלי** – המיפוי מועבר לכלל התלמידים ומטרתו לזהות תלמידים בסיכון בהקשר של קשיי למידה. המיפוי בוחן מיומנויות חיוניות לגיל התלמידים ואיתור מוקדם ככל האפשר על מנת לסייע ולתמוך בהם עוד בטרם היווצרותם של קשיים לימודיים משמעותיים. מיפוי זה מסייע בבחירת התלמידים שיזדקקו לעבודה ברובד אינטנסיבי יותר.

3. מעקב מתמיד אחר התקדמות התלמידים - המורה מעריך את התקדמות התלמיד שאותר "כתלמיד בסיכון" באופן תדיר על מנת לקבוע אם הוא מפיק תועלת מהלמידה ומתאים לו את תכנית ההתערבות. המעקב מתועד ומאפשר את עדכון אנשי הצוות והמשפחה לגבי התקדמות התלמיד.

4. **קבלת החלטות המבוססות על נתונים** – הצוות החינוכי משתמש בנתונים שנאספו מהמיפוי האוניברסאלי ומהמעקב אחר ההתקדמות כדי לקבל החלטות שמטרתן לייעל את ההוראה, לשנות את משך ההתערבות ואת תדירותה או להעביר משלב לשלב.

5. **הפניה לאבחון פרטני מקיף** - רק לאחר שנמצא כי ההתערבות לא שיפרה את הישגי התלמיד. מטרת האבחון תהיה בחינת מקור הקושי ודרכי התערבות יעילות יותר.

6. **הטמעת המודל בצורה נאמנה** – יש חשיבות רבה ליישום המודל בצורה מקיפה ומדויקת ברמה המערכתית וברמת המורה בכתה. על מנת להצליח בכך, יש להנחות מקרוב את המורים ואנשי המקצוע השותפים לתהליך ולתעד את התהליך באמצעות תצפיות, בחינת מערכי שיעור, הקניית ידע וכלים, בחינת עבודות התלמידים וניטור גרפי של התקדמות התלמידים.

7. **עבודה שיתופית**- המודל מיישם תהליך של פתרון בעיות והיוועצות ע"י צוות רב מקצועי בשיתוף התלמיד והוריו.

כאמור, גישה זו מבוססת על ההנחה כי תמיכה, מעקב, בקרה ומשוב שיטתיים הניתנים מוקדם ומותאמים לצרכיו הייחודיים של התלמיד ימנעו חוויות של תסכול ואף כישלון וצורך בהערכה והפניה לקבלת משאבים מהחינוך המיוחד. במקום זאת, המודל כולל סדירויות המאפשרות תמיכה מהירה ויעילה יותר ומביא לתוצאות טובות מצד התלמיד.

תהליך העבודה מתבצע בשלבים המתוארים להלן:

מודל שלושת השלבים- מתואר בשלושה רבדים או שכבות (נקרא גם "מודל התערבות רב שכבתי").

היבטים תאורטיים ומעשיים של עבודה עפ"י גישת RTI כוללים את הרעיון של התערבות אשר הופכת לאינטנסיבית יותר ככל שצרכי התלמיד מורכבים יותר על מנת להבטיח שהתלמיד מקבל הזדמנויות למידה שיאפשרו לו התקדמות והישגים.

עוד על הגישה והדגמות ליישום ניתן לקרוא בחוברת - [מודל התגובה להתערבות](#)

דרכי העבודה בכל רמה

רמה	המטרה	אוכלוסיית היעד	תהליך האיתור	מסגרת ההוראה	תוצרים מצופים
רמה ראשונית	מניעה	הכיתה כולה	מבדקי מיפוי כיתתיים	תחומי הדעת על פי תכנית הלימודים, בשילוב הוראה דיפרנציאלית והתאמות בדרכי הוראה. המורים מקבלים הכשרה בדרכי הוראה מגוונות ורבות	כ- 80% מהתלמידים יגיעו לרמת הבקיאות המצופה בעקבות ההוראה שניתנת בכיתה.
רמה שניונית	קידום תלמידים שההוראה בכיתה לא נתנה להם מענה מספק. מיקוד במיומנויות ספציפיות ואסטרטגיות אשר נותנות מענה לצרכי למידה של כל תלמיד. הוראה אינטנסיבית יותר אשר מותאמת לרמת הביצועים וקצב ההתקדמות האינדיבידואלי של התלמידים.	כ- 15% מהתלמידים שלא הצליחו להגיע לרמת הלמידה המצופה ולכן נמצאים בסיכון להיות עם קשיי למידה (בטווח הארוך) או מאותרים כתלמידים עם לקות למידה	מיפוי כיתתי ומספר מבדקים פרטניים קצרים	קבוצות קטנות. הוראה מותאמת ייחודית ואינטנסיבית מבוססת מחקר. ההוראה מתבצעת על ידי מורים שהוכשרו לכך.	כאשר תכנית ההתערבות מיושמת באופן מדויק - מרבית התלמידים ברובד השני צפויים להפיק ממנה תועלת.
רמה שלישונית	מתן מענה אינטנסיבי ואישי לתלמידים מזוהים והערכה מקיפה. ההתערבות מתמקדת במטרות שהוגדרו בתכנית ההתערבות לאור קשייו של התלמיד	כ- 5% מהתלמידים שהסיוע שניתן עד כה לא אפשר להם להתקדם. במדינת ישראל רבים מהתלמידים הזוכים להתערבות ברובד זה מוגדרים כתלמידים עם צרכים מיוחדים שעניינם נדון בוועדות עפ"י חוק	התערבות ממושכת המלווה במעקב צמוד אחר ההתקדמות ואחר המרכיבים שהביאו להתקדמות.	דרכי הוראה מגוונות ומותאמות לפרט הנמשכות לאורך זמן. ההוראה מתבצעת באופן פרטני או בזוגות ונעשית בשילוב של מומחים מתחום החינוך המיוחד.	תלמידים שאינם מצליחים להגיע לרמה הרצויה לאחר ההתערבות זו מופנים להערכה מקיפה ו/או לסיוע של שירותי החינוך המיוחד.

מקורות:

ארנרייך, י. (2013) לקות למידה או הפרעת למידה? אבחון קשיי למידה על פי ה- DSM 5. מתוך אתר פסיכולוגיה עברית.

ליפקה אורלי (2013) , מודל "תגובה להתערבות": רכיבים והשלכות על תהליכי הוראה ולמידה, שילובים מהלכה למעשה, הוצאת אחווה.

Fletcher (2006), Learning disabilities: From identification to intervention, New York:

Guilford

<http://www.rtinetwork.org/learn/what/whatisrti>

http://digitalcommons.brockport.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1679&context=ehd_theses

https://www.researchgate.net/profile/Daryl_Mellard/publication/230042925_RTI_Tier_Structures_and_Instructional_Intensity/links/5786cdcd08ae3949cf5564a3.pdf 2010

<http://www.mofet.macam.ac.il/amtim/iun/Documents/iun3-2-10-ppt1.pdf> 2010

http://challengingbehavior.fmhi.usf.edu/do/resources/documents/rti_pyramid_web.pdf 2009

Howard, M. (2009). RTI from all sides: What every teacher needs to know. Portsmouth, NH: Heinemann

Heinemann http://digitalcommons.brockport.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1679&context=ehd_theses

<http://www.rtinetwork.org/learn/what/whatisrti>

פרק ד'- שותפות חינוכית עם הורים

"שותפות חינוכית" היא מערכת שיתופי הפעולה והקשרים המתקיימים בין הצוות החינוכי לבין ההורים, במטרה לקדם את התהליך החינוכי. ל"שותפות חינוכית" מיטיבה ועקבית השפעה חיובית ומובהקת על הישגי התלמידים ורווחתם הנפשית ויש בה כדי להעצים את ההורים והצוות החינוכי גם יחד. **שותפות חינוכית מיטבית היא הדדית אך לא שוויונית.** ההורים הם האפוסטרופוסים של הילד והדמויות המלוות המשמעותיות ביותר בתהליך החינוכי. בסיסי הסמכות של ההורים הם מעצם התפקיד ההורי ורצונם להיטיב, מתוקף ההיכרות העמוקה עם ילדם, בזכות אהבתם ומתוקף חוקי החברה. אנשי החינוך הם אנשי המקצוע ובעלי הידע בכל הקשור לתהליך החינוכי- התפתחותי מתוך רצון להיטיב עם התלמיד ולקדם אותו. מסגרת חינוכית הרואה את ההורים כשותפים לתהליך החינוכי, מציבה את השותפות כאינטרס וכערך, כחלק בלתי נפרד מאורחות החיים במוסד החינוכי ומהשגרות שבו. שותפות, מטבע הגדרתה הינה הזמנה להליכה משותפת ונותנת מקום לכל הגורמים המעורבים.

כשמדובר בשותפות בין המערכת החינוכית לבין הורים של תלמידים עם קשיים לשיח שיתופי לכל אורך התהליך חשיבות רבה עוד יותר, במטרה לקדם את התלמידים. השותפות תתבטא בתכנון ההתערבות והליווי, במהלכה ובבחינת השפעתה והתאמתה לתלמיד ולצרכיו. לשם כך נדרשים אמון, כבוד הדדי ומחויבות.

הורים מייחסים חשיבות רבה לאופי הקשר של ילדיהם עם המורים. שותפות חינוכית הפועלת באופן גלוי ומוצהר מעבירה לתלמידים מסר קוהרנטי, מסודר ועקבי לגבי תפיסת עולם המבוגרים את התהליך החינוכי. השותפות אינה מחייבת "יישור קו" רעיוני, אלא דיאלוג מתמיד, מכבד המכיר בשונות, בייחודיות ובאחריות של כל גורם. הדבר מאפשר לתלמיד לחוות חוויות גבולות מוסכמת, המעצימה את הסמכות המורית וההורית כאחד, ומאפשרת לתלמיד ליהנות ממשאבי התרומה הייחודית (ברונפברנר, 1979).

הורות לתלמיד עם לקויות למידה והפרעת קשב

גילוי של לקות או קושי התפתחותי אצל אחד מבני המשפחה, משפיע השפעה מכרעת על כלל המערך המשפחתי ועל ההורים בפרט. ההורים נדרשים לרמה גבוהה ומורכבת יותר של תמיכה וטיפול בילד, ולעיתים מוצאים עצמם פועלים בתנאי עומס אובייקטיבי כתוצאה מריבוי משימות ותפקידים. התמודדות הורים עם קשיי ילדיהם מביאה לא פעם לתחושות של חוסר אונים, אשמה, כעס, לצד חרדה מהעתיד והיא משליכה לעיתים על אורח החיים של כל המשפחה ועל הילד. לאור זאת חשוב לתמוך בהורים ובמשפחה כחלק אינטגרלי מתכנון העבודה של הצוות החינוכי עם ילדים עם לקות למידה/ הפרעת קשב.

הניסיון והידע המחקרי מלמדים, כי להורים דרכי התמודדות שונות עם לקויות הלמידה והקשב של ילדיהם. התחושות והתגובות ההוריות יכולות לחלחל לעולמו הרגשי של הילד ולהשפיע עליו. ההורה כילדו, יכול לחוש בדידות ופגיעה בתחושת המסוגלות העצמית. חלק מההורים עלולים לחוש אשמה, שבעקבותיה יכחישו את הקושי ואף יתעלמו ממנו, בתקווה שעם הזמן "הקושי יעלם". אחרים משליכים את הקושי על הסביבה, ובעיקר על הצוות החינוכי או אף עלולים להאשים את הילד. לעיתים תחושת האשמה מקבלת ביטוי של דאגה, הגנת יתר כלפי הילד וויתור על דרכי ההתמודדות. לכן, לעיתים ההורים עלולים להתקשות לקיים דיאלוג מצמיח עם מערכת החינוך והשיח יתאפיין בכעס ובהאשמה הדדית. לעומתם, ניתן למצוא הורים שעבורם זו הזדמנות ואתגר לצמיחה. הם מחזקים את ילדיהם, משתפים פעולה עם צוותי החינוך ולוקחים אחריות על תהליך הסיוע.

לסיכום, השותפות החינוכית עם הורים לילד עם לקויות למידה/הפרעת קשב, דורשת ממסגרת החינוך הערכות, הקצאת משאבים, ידע, מומחיות, יכולת קבלה ותמיכה ויכולת לנהל שיח אפקטיבי עמם.

קווים מנחים בעבודה עם הורים

בכוחה של מערכת החינוך לסייע להורים בהתמודדות עם הקושי של ילדיהם. על המערכת להוביל שיח מוגן ומכיל, לספק להם מידע אמין, נגיש ומותאם לשונות באוכלוסייה ובה בעת להוות עבורם כתובת להיוועצות ולתמיכה. חשוב לשתף את ההורים במנעד המענים האפשריים של המסגרת החינוכית כבר בתחילת תהליך בניית תכנית העבודה עם תלמידים אלה. שותפות המתקיימת תוך יצירת קשר ושיח מתמשך עם התלמיד, הוריו, המורים והצוות הבין מקצועי ובעבודה בחדר המורים מניבה פירות איכותיים. להלן קווים מנחים לקידום קשר מיטבי עם הורים לתלמידים עם לקויות למידה וקשב ביישום התכנית "מלקויות ללמידה":

- בתחילת השנה, חשוב לכנס את הורי התלמידים המתקשים ולהעניק הסבר ומידע שוטף באשר למדיניות משרד החינוך ואופן יישומה במסגרת התכנית "מלקויות ללמידה" (נספח 1).
- חשוב לקיים מפגשים שוטפים וקבועים לאורך שנת הלימודים המקדמים אמון ושיח פתוח. במפגשים אלה יתאפשר לבחון ולדון ביחד במידת התקדמותו של התלמיד וחיפוש משותף אחר מענים אחרים.
- עם בניית תכנית התערבות נדרש עדכון שוטף של ההורים על ידי הצוות החינוכי אודות המענים הניתנים לילדם. העדכון יכלול החלטות בהקשר לתהליך העבודה עימו, תוך בחינת תחומי שותפות אפשריים לשם מתן מענה רלוונטי לצרכי הילד ומשפחתו.
- בסיום כל שלב או בסיום כל שנת לימודים, יש להזמין את ההורים ולעדכן אותם באשר להתקדמות בנם (גם כאשר צוות בין מקצועי מחליט כי התלמיד התקדם ואיננו זקוק יותר להמשך ליווי והתערבות).

- בשנה השלישית ליישום, יש לזמן את ההורים ליידע אותם בדבר החלטת הצוות הבין מקצועי- הפניה להמשך ברור במל"ל/ זכאות להתאמות ברמה 1/ אין צורך בהתאמות בדרכי הבחנות. במידה והוחלט לא להפנות את התלמיד לאבחון במל"ל או להמליץ על התאמות ברמה 1 שבסמכות בית הספר יש ליידע את ההורים על כך.
 - במידה והתלמיד יופנה למערך האבחון במל"ל, יש לקבל את הסכמתם של ההורים לכך וליידע אותם בדבר הצורך בהשתתפות כספית סמלית בתשלום לאבחון (200-300 ₪). בטרם ההפניה יש להחתימם גם על טופס [הסכמה לאבחון](#) ועל טופס [ניתור סודיות](#).
 - בסיום התהליך, במידה ואושרה לתלמיד זכאות להתאמות בהבחנות, יקבלו ההורים טופס המפרט את ההתאמות שאושרו אשר יועבר על ידם לתיכון.
 - מומלץ להכשיר את הצוות החינוכי לדיאלוג מצמיח עם הורים. לרשות הצוות המוביל יחידת הפיתוח המקצועי "להיות איתם" בנוגע לעבודה עם הורים.
 - מומלץ לזמן הרצאות ומפגשי הנחייה בנושא "הורות לילדים עם לקות למידה והפרעת קשב" לצוותי החינוך ולהורים.
 - במידת האפשר, מומלץ לקיים קבוצות תמיכה, הדרכה וליווי להורים.
 - באם נבחרה תוכנית התערבות תוספתית המתמקדת בעבודה ישירה עם התלמיד, יש ליידע את הוריו ולקבל את הסכמתם בכתב לכך.
 - במעברים בין מסגרות חשוב להעביר להורים דו"ח מסכם על התהליכים וההתערבויות שעברו ילדיהם על מנת לאפשר המשך טיפול וכניסה מיטבית למסגרת החדשה.
- עוד על שותפות הורים והדגמות ליישום ניתן לעיין:

[אם מישהו היה אומר לי ... מדריך להורים של תלמידים בעלי הפרעות קשב](#)

[נפגשים- מסע רפלקטיבי להבניית שותפות חינוכית בין צוותי החינוך וההורים](#)

פרק ה' – תהליכי יישום

1. אופן היישום ברשות המקומית

יישום מיטבי של תוכנית מערכתית, בהובלתם של ראש מינהל חינוך/ מנהל אגף החינוך והמפקח על ביה"ס, מחייב שותפות של כל הגורמים המעורבים בקידום התלמידים המתקשים במערכת. ידע מקצועי, שפה אחידה ומתואמת והכרות עם המשימות הנדרשות ייצרו פעולות מתאימות שיסייעו בפיתוח והטמעת התכנית. עקרונות העבודה המוצגים בפרק זה הינם הבסיס ליצירת תשתית מיטבית ברמת הרשות המקומית.

ועדת ההיגוי הרשותית

במסגרת יישום התכנית "מלקויות ללמידה" ועדת ההיגוי הרשותית תתכנס כ- 2-3 פעמים בשנה, לשם יצירת תשתית מיטבית להטמעה, פיתוח ומעקב אחר ביצוע, לצד תהליכי הערכה מוסדרים.

משתתפים: ראש מינהל / מנהל אגף חינוך- יו"ר. מפקח חינוך על יסודי (מכל המגזרים הרלוונטיים כולל מפקח של בעלויות), מנהל השפ"ח והפסיכולוג המרכז, מפקח על הייעוץ, מנהל פסג"ה, מדריך ל"ל, וגורמים רלוונטיים נוספים כגון: מדריכת אל"ה-הכלה והשתלבות, מנהל מתי"א, מדריך מחוזי ממונה מטעם אגף א' לילדים ונוער בסיכון. חשוב להזמין גם את המפקח המחוזי הרפרנט לתחום ל"ל ולתוכנית אל"ה אשר יעשו ככל יכולתם להשתתף. בנוסף, במידת הצורך ולנושא הדיון, ניתן לשקול להזמין מנהלים ונציגים מבתי הספר.

העבודה ברמת הרשות המקומית תתמקד ביצירת שותפות מקצועית, תשתית ושפה אחידה בין כלל הגורמים המעורבים. כמו כן, היא תסייע בראיית רצף הצרכים והמענים לכל הגילאים.

מטרות הועדה:

- טרום יישום –הכרות עם התכנית, הבנת מהותה, רכיביה וחשיבותה
- יצירת שותפות בהובלת ההטמעה
- בחינת צרכי הרשות- זיהוי גורמים מעכבים/מקדמים
- התייחסות למכלול הגורמים המשפיעים על יישום התכנית כבר בשלב התכנון
- תכנון וגיבוש הסכמות על דרכי עבודה: גיבוש צוות מוביל, צוותי עבודה, תכנון לוחות זמנים, קביעת שגרות כולל הגורם האחראי לזימון המפגשים, דרכי תיעוד ותפוקות מצופות.
- יצירת מיפוי מבוסס נתונים של צרכי בתי הספר השונים ברשות המקומית
- בחינת הצורך בתוספת משאבים
- יצירת רצף טיפולי בין שכבות הגיל

- החל משנה ג' ליישום התכנית, ליווי צרכי מערך האבחון "מלקויות ללמידה" (מל"ל) ותהליך ההפניה לאבחון.

נושאים לדיון וקבלת החלטות בוועדת ההיגוי הרשותית:

- א. מעקב אחר יישום התכנית ברשות לאורך השנים** - בחינת צרכים, איגום משאבים, שימוש בתקציבים והצעת פתרונות ישימים.
- ב. פיתוח מקצועי** - קידום ומעקב אחר תהליך הפיתוח המקצועי והטמעתו בבתי הספר וברשות.
- ג. תכניות התערבות תוספתיות** - עדכון לגבי התכניות הנבחרות ומעקב אחר ביצוע בפועל, כולל התשלום למנחים, והדיווח למשרד החינוך.
- ד. דיון ומעקב אחר סיכומי החלטות** שעלו בדיונים הקודמים ובוועדות היגוי בי"ס.
- ה. קביעת דרכי תקשורת, תהליכי הסברה ועבודה עם הורים.**
- ו. מערך האבחון "מלקויות ללמידה"** בשפ"ח – מעקב אחר תהליך ההקמה, גיוס כח אדם, פיתוח מקצועי, תחזוקה ובחינת צרכים נוספים. החל מהשנה השלישית- גביית התשלום הסמלי מההורים ומעקב אחר ביצוע האבחונים.

[קישור למחווה לדיון בוועדת היגוי ברשות המקומית](#)

ב. לוחות זמנים לתהליכי היישום ברשות המקומית

רכיב	לוח זמנים	שנה I	שנה II	שנה III
ועדות היגוי רשותית	אוגוסט- נובמבר	גיוס השותפים, קביעת דרכי עבודה, תיאום המועדים של ועדות היגוי ועדכון השותפים		
		דיון ע"ס נתונים ואיתור צרכים רשותיים	מעקב אחר נתונים, היוועצות, בחינת צרכים וחיפוש מענים בהתאם.	דיון בנתונים המתקבלים לאחר אינטגרציה, ליווי הקמת מערך "מלקויות ללמידה" וביצוע האבחונים
	פברואר	מעקב אחר נתונים ודיווח ביניים על התקדמות התלמידים	קבלת דיווח על התקדמות התהליך	קבלת דיווח על מספר התלמידים שהופנו לאבחון ועל העבודה המשולבת במערך האבחון במל"ל
	יוני	דיווח מסכם, משוב ובקרה, העלאת צרכים לשנה הבאה ובחירת התכנית התוספתית במידת הצורך, קליטת תלמידים חדשים לכיתות ט' היערכות לקראת הקמת מערך "מלקויות ללמידה". יצירת רצפים וקביעת דרכי עבודה עם התיכונים		
פיתוח מקצועי	אוגוסט-ספטמבר	קבלת דיווח על קביעת מועדים לארבעה מפגשים בבתי הספר לאורך השנה		
תוכניות	יוני	החלטה ובחירת התוכנית התוספתית (רשותית או בית ספרית)		
התערבות תוספתיות	אוקטובר	התחלת היישום והיערכות לביצוע התשלום למנחים		
	אפריל- מאי	מעקב אחר ביצוע התשלום למנחים (איסוף דוחות ביצוע/ נספחי ג' חתומים והעברתם למשרד החינוך). דיון מסכם בדבר השפעת התוכנית התוספתית		
מערך "מלקויות ללמידה" (מל"ל)	ספטמבר- דצמבר	מינוי רכז בשפ"ח והיערכות להקמת המערך	עבודת הפסיכולוגים בצוותים בין מקצועיים בביה"ס והתייחסות רשותית לצרכים העולים	סיום גיוס מאבחנים למל"ל הצגת נתונים של מס' התלמידים הצפויים להיות מופנים למל"ל. הכשרות מאבחנים, גביית תשלום מההורים 1.12 התחלת ביצוע האבחונים.
	לאורכה של השנה		גיוס מאבחנים וגיבוש צוות מאבחנים	קבלת דיווח על ביצוע האבחונים והעברת ההמלצות להורים ולמחוז.
מעברים	מאי- יוני			מידע אודות מס' תלמידים חדשים בתיכונים ברשות שדורשים מעקב. חשיבה רשותית - מענים בחטיבות העליונות.

2. אופן היישום בחטיבת הביניים ובחטיבה העליונה

העבודה בבית הספר עם תלמידים שאותרו כמתקשים או עם חשד ללקויות למידה וקשב, מתבססת על מדיניות החורטת על דגלה את הכללת השונה ומתן מענה מותאם לצרכיו. בתהליכי העבודה המערכתיים חשוב להקפיד על תהליכי מיפוי, התערבות, הערכה ובקרה מתועדים, לצד פיתוח מקצועי ועבודת צוות. כחלק משגרת העבודה בית הספר יקיים ישיבות מעקב אחר התקדמות התלמידים. כמו כן מומלץ ככל שניתן על שיתוף כל הגורמים הרלוונטיים המעורבים בעבודה עם התלמיד ובכלל זה התלמיד והוריו.

מטרות התהליך בבית הספר:

- קידום תפקודם של התלמידים המתקשים ואלה עם חשד ללקות למידה וקשב, תוך מתן מענה לצרכיהם הלימודיים, הרגשיים והחברתיים.
- ביצוע תהליכי מיפוי ואיתור סדורים של התלמידים שיזדקקו למענה מותאם תוך התבוננות הוליסטית ומעמיקה על הפרט.
- הגדלת שיעור הלומדים העצמאיים בקרב התלמידים המתקשים ואלה עם חשד ללקות למידה.
- העצמת צוותי חינוך- ע"י תהליכי העשרה, פיתוח מקצועי והנחיה, ומתן כלים יישומיים לעבודה עם תלמידים מתקשים ועם חשד ללקות למידה והפרעת קשב.
- חיזוק עבודת הצוות הבין מקצועי כגוף המסייע בכל תהליכי העבודה.
- ליווי וחיזוק המחנך כמנהל הכיתה המתכלל את המענים לכלל התלמידים שבאחריותו.
- זימון שותפות עם קהילת ההורים.

התהליכים הנדרשים:

יישום התכנית "מלקויות ללמידה" בחטיבת הביניים מחייב היערכות מקדימה וראיה כוללת של כלל משאבי וצרכי בית הספר, קידום שותפויות ותכנון העבודה בהתאם למשאבים ולפרקטיקות העומדים לרשות המנהל והצוות בהיבט המערכתי והפרטני. כחלק מהטמעה מערכתית של עקרונות ההוראה המותאמת והעמקה בצרכי הפרט נדרשים תהליכים של היוועצות, העברת מידע וקבלת החלטות מבוססות של כלל השותפים במעשה החינוכי: עבודה בצוותים בין מקצועיים, מפגשי למידה והנחיית מורים, מפגשים עם הורים, לוחות זמנים קבועים וידועים מראש, תיעוד ומעקב אחר התקדמות התלמידים כשגרות עבודה ובניית תכניות התערבות.

א. התהליכים הנדרשים בחטיבת הביניים ליישום התוכנית בהיבט המערכתי:

ועדת ההיגוי הבית ספרית

ועדה זו תתכנס שלוש פעמים בשנה במטרה לדון בסוגיות מערכתיות הקשורות בהכלתם של מגוון הלומדים וקידומם בהתאם לצרכיהם. במסגרת ועדה זו יערך מעקב אחר יישום עקרונותיה, רכיביה ושגרותיה של התכנית "מלקויות ללמידה" בחטיבת הביניים (ניתן להיעזר [במחונן לוועדת ההיגוי הבית ספרית](#)).

הרכב הוועדה: מנהל חט"ב- יו"ר, רכז השכבה, מת"לית, יועץ, רכז השתלבות, פסיכולוג, מדריך ל"ל, וגורמים רלוונטיים נוספים כגון: מחנכים, רכז פדגוגי, רכז מקצוע, רכז ילדים ונוער בסיכון, רכז עולים, מורת שילוב, מדריך אל"ה, מדריך שילוב.

השיח בוועדה יעסוק בסוגיות מערכתיות הקשורות בקידום תלמידים עם קשיים כגון: הוראה מותאמת ותכניות התערבות, יישום העקרונות הנלמדים במסגרת הפיתוח המקצועי, הפעלתה של תכנית ההתערבות התוספתית, מעקב אחר תהליכי תיעוד, נתונים בית ספריים וקבלת החלטות.

פיתוח מקצועי של הצוות החינוכי

במסגרת התוכנית "מלקויות ללמידה" הצוות החינוכי יקבל מדי שנה (במשך שלוש שנים) שעות לפיתוח מקצועי בנושא: עבודה עם תלמידים עם לקויות למידה והפרעת קשב. שעות אלה יחולקו לארבעה מפגשים לאורך שנת הלימודים ומומלץ לתכנן ולפרסם מבעוד מועד. באפשרותו של מנהל חטיבת הביניים להקצות את 30 שעות ההשתלמות הבית ספרית לנושא זה (בהתאם למתווים של מרכזי פסג"ה) ואף מומלץ להקצות לכך זמן באחד מימי ההערכות של תחילת שנת הלימודים. כמו כן, עומדות לרשותו של המת"ל יחידות העשרה נוספות להנחיית מורים גם לאחר שלושת השנים הראשונות גם בנושא למידה היברידית. מומלץ לגבש ראייה כוללת המאגמת משאבים.

המנהל יבחר את הגורם להנחיית הצוות החינוכי בהתאם לכתוב במתווה של הפיתוח המקצועי (עמודים 57-60) מומלץ כי ההנחיה תתבצע ע"י אנשי מקצוע מצוות ביה"ס (בנוסף למת"ל). זאת, על מנת לפתח שפה בית ספרית, להצמיח תשתית מקצועית ולהבטיח ליווי והטמעה מיטבית של התכנים הנלמדים.

תכנית ההתערבות התוספתית

הצוות המוביל הבית ספרי יבחר בכל שנה את תכנית ההתערבות התוספתית המתאימה לצרכי בית הספר. תהליך הבחירה יתבסס על מאפייני בית הספר, צרכי התלמידים והצוות החינוכי, תכניות קיימות והתשתית הנדרשת להפעלתה בהתאם לתנאים המופיעים בעמודים 54-56. גם במקרה זה מומלץ לאגם משאבים עם תכניות נוספות.

צוות בין מקצועי כיתתי (צב"מ)

מעקב ומשוב אחר צרכים כיתתיים ופרטניים בחטיבת הביניים בתכנית "מלקויות ללמידה" הינם חלק משגרת עבודת הצוות הבין המקצועי (צב"מ). הצוות יתכנס 2-3 פעמים בשנה, לשם דיון ומעקב רציף ושיטתי אחר בירור מקור הקושי, בניית תכנית התערבות ובקרה על יעילותה בעבור התלמידים שאותו עם קשיים. בתום כל מחצית חשוב לערוך מיפוי בנוגע למקור הקושי ולציין בטפסי הצב"מ מיהם התלמידים שלגביהם הוסר החשד לקשיים בהבעת הידע על רקע חשד ללקות למידה ו/או הפרעת קשב. במהלך השנה השלישית ליישום, הצב"מ ישקול את הצורך בהפניה להמשך בירור הקושי ואבחון במערך המל"ל.

הרכב הצוות הבין מקצועי: מחנך, רכז שכבה, יועץ, מת"ל, פסיכולוג (במידת האפשר) וגורמים רלוונטים נוספים. מטרותיו:

- דיון במיפוי הכיתתי, חוזקות וקשיים של התלמידים כפי שמתקבלים ממבדק עמ"ת ומיפויים נוספים, והחלטה בנוגע לתלמידים שיבחרו להתערבות ומעקב בתכנית "מלקויות ללמידה"
- דיון והיוועצות בהקשר לצרכי התלמיד והכיתה
- בחירת התערבויות מתאימות
- משוב ובקרה אחר השפעת תכניות ההתערבות, מעקב אחר התיעוד המתבצע על התלמידים המתקשים
- ניתוח מעמיק ואינטגרציה של המידע שנאסף, דיון וקבלת החלטות אודות הצורך בהמשך בירור במקרה ונמצא קושי מתמשך בהבעת הידע הקיים, על אף שנרכש.
- הפנייה למערך מל"ל בעת הצורך ובהסתמך על המידע התלת שנתי.
- לאחר האבחון, דיון בתשובות שהתקבלו, ממערך מל"ל, קבלת החלטה ויידוע התלמיד והוריו.
- העברת המידע לתיכון בכפוף לחתימת הורים על ויתור סודיות

ב. התהליכים הנדרשים לקידום התלמיד בחטיבת הביניים:

במסגרת השגרות יתקיימו תהליכי איתור, התערבות, מעקב מתועד, ניטור, וקבלת החלטות.

איתור

- **לקראת המעבר לחטיבת הביניים** יאסף המידע הנחוץ ליצירת הרצף הטיפולי עבור התלמיד (בהתבסס על דיווחי ההורים, ביה"ס היסודי, תעודת סיום כיתה ו' ועוד).
- **כיתה ז' - עם קבלת תוצאות מבדק עמ"ת** (בתחילת כיתה ז') ומבדקי מיפוי/איתור נוספים, יאתר הצוות את התלמידים הזקוקים להתערבות. בהתאם לקשיים שיעלו יבחר הצוות הבין מקצועי את המענים לתלמידים ותבנה עבורם תוכנית התערבות מותאמת.

- **מבדק עמי"ת כיתה ט'** - בתחילת כיתה ט' יועבר המבדק לתלמידים שיש צורך בהמשך בירור לגבי הפנייתם לאבחון במל"ל לצורך התאמות. תוצאות המבדק יישמשו נדבך נוסף לגיבוש התמונה הכוללת אודות רמת התפקוד של התלמיד בשפת אם. במידה ונתוני המבדק מציגים תפקוד ברמה בסיסית או מתחת לבסיסית הדבר מעלה חשד לקושי בתחום השפה המחייב המשך התבוננות מקיפה.
- **סימנים ורמזים** - בנוסף למבדקי האיתור חשוב שבמהלך ההוראה השוטפת יתעד הצוות החינוכי בתיק הסמ"ל סימנים או רמזים המעלים חשד לקושי משמעותי בלמידה (כגון: הימנעות מקריאה או כתיבה, פניות מרובות לתיווך, אי שקט, איטיות ועוד).

איתור תלמידים עם קשיים שנקלטו כחדשים בחטיבות ביניים בהן מיושמת התכנית בכיתה ט' - עם קליטת התלמידים החדשים בבית"ס בכתה ט', יש לאתר את התלמידים המתקשים בהתבסס על עדויות ודיווחים מבית"ס המזין (איסוף מידע מההורים, תעודות ו-ח, שיח עם התלמיד, מבחנים ועבודות ועוד) הצוות הבין מקצועי יבנה עבורם תכנית התערבות של חצי שנה תוך בקרה ומשוב. במידה וימצא צורך בכך תיבדק נחיצות ההתאמות ואם ימצא צורך בכך התלמיד יופנה להמשך בירור במערך האבחון של מל"ל בשפ"ח לא יאוחר מה **31 במרס בכל שנה.**

ההתערבות עם תלמיד

לקושי בתפקודו של התלמיד יכולות להיות סיבות רבות כגון קשיים רגשיים, ביקור סדיר, יכולות, מוטיבציה, היבטים חברתיים, חסכים תרבותיים, חסך לימודי, חסך על רקע שפתי, לקויות למידה, הפרעת קשב ועוד. הצוות הבין מקצועי יעלה השערות שונות למקור הקושי וידון באופן נרחב במאפייני הקושי וסיבותיו, על מנת להתאים ככל שניתן מענה ההולם את צרכי התלמיד.

ההתערבות יכולה להתבצע בכיתה ו/או מחוצה לה בהתאם לצרכי התלמידים ומשאבי בית"ס. בכיתה תינתן הוראה המכוונת לכלל התלמידים תוך התחשבות בשונות הלומדים, [עפ"י ששת העקרונות לבניית שיעור מותאם](#): למידה פעילה, הוראה מפורשת, שילוב בין תוכן למומנות, שילוב היבטים אורייניים בשיעור, התייחסות לשונות לומדים והוראה המשלבת היבטים פסיכו-פדגוגיים. במקביל, ההתערבות לתלמידים הזקוקים לכך תתבצע בשיעורים קבוצתיים ממקורות שונים במסגרת תכנית אל"ה, שעות שילוב, משאבי תוכנית ההכלה, קבוצות רגשיות או מענים אחרים, במטרה לחזק את תחושת המסוגלות והביטחון העצמי.

תיעוד ההתערבות - במסגרת השגרות השוטפות וישיבת הצוות הבין מקצועי, לאורך שנות הלימוד בחט"ב, יערך תהליך סדור של משוב ובקרה מתועדים בתיק סמ"ל. התיעוד יהיה בצירוף עדויות על מנת להעריך את מידת התקדמותו של התלמיד ואת השפעת תכנית ההתערבות ובמקביל לאתר את הדרכים המסייעות להתקדמותו. העדויות יכללו שיחות מתועדות עם התלמיד ועם הוריו, דיווחי מורים, גיליונים הישגים, תוצרים בכתב ידו של התלמיד ומבחנים משווים, תוך התייחסות ליכולתו של התלמיד

לפצות על קשייו יש לתעד בכתב פעמיים בשנה בתיק הסמ"ל ובהתאם לצורך יתקיים מפגש של המת"לית עם התלמיד להעמקת ההיכרות עם צרכיו.

בדיקת נחיצות ההתאמות – כחלק מתהליכי ההתערבות והמשך איתור מקור הקושי והמענים לאורך התהליך, יש לערוך עצירה לחשיבה בממצאי שלוש מחציות של התערבות. במידה ויעלה חשד כי למרות שהתלמיד **רכש את הידע** הנדרש ולמרות ההתערבות שקיבל, הוא עדיין מתקשה לבטא את ידיעותיו במלואן וכי הקושי אינו בשל חוסר רכישת הידע וחוסר לימודי, במהלך המחצית השנייה של כיתה ח' תערך לתלמיד בדיקה של נחיצות ההתאמות בדרכי היבחנות (נספח 3). בתהליך זה ניתן להעמיק ולהעזר בחוברת "[יישום ההתאמות בדרכי הבחנות](#)" ובחוברת "[התאמות בדרכי היבחנות לתלמידים עם לקויות למידה והפרעת קשב הנבחנים בשנת הלימודים תשפ"ב](#)".

ניטור וקבלת החלטות

תהליכי ניטור וקבלת החלטות דורשים מעקב שיטתי, הדוק ורציף אחר התלמידים שאותו להתערבות ותיעוד בתיק סמ"ל לאורך התהליך התלת שנתי. לשם כך נדרשת עצירה בזמנים קבועים, המאפשרת מעקב אחר יעילות ההתערבות והשפעתה. בכל אחד מהשלבים המפורטים לעיל יש ליידע את ההורים.

ניטור וחשיבה משותפת הנשענים על עבודה מקיפה בשגרת התכנית "מלקויות ללמידה" הכרחיים לצורך קבלת תמונה עדכנית מקיפה יותר אודות תפקוד התלמיד על בסיס הצרכים המשתקפים מהנתונים שנאספו. לתהליכי הניטור משמעות חשובה גם בקידום התרבות הארגונית בבית הספר ושיח מבוסס נתונים המשקף את העשייה החינוכית הן של ביה"ס והן של התלמיד לצורך קידום תהליכי למידה מערכתיים ושיפורם.

קבלת החלטות פדגוגיות ברמת המערכת והפרט תתבסס על ניטור מקיף של נתונים בתום כל מחצית. תרבות זו תאפשר קבלת החלטה מושכלת הבוחנת בכל פעם מחדש את תהליכי ההוראה והלמידה של הצוות החינוכי והתלמידים. לפיכך, בתום כל מחצית, תתקיים הערכה אודות השפעת ההתערבות על התלמיד בהתבסס על ניתוח מעמיק של הפרופיל המתקבל מתיק הסמ"ל והחלטה בנוגע להמשך המעקב ואפקטיביות ההתערבות. **ההחלטות יתבססו על תכלול נתונים המאפשרים להצביע על :**

1. **נמצאו פערים חריגים ומשמעותיים במידה רבה מאוד** – במקרה בו העדויות שנאספו מצביעות על יכולות טובות של התלמיד ורכישת הידע לצד קושי משמעותי בהבעתו, תתקבל החלטה להמשיך בירור* והתערבות תוך דגש על טיב יעילותה.
2. **נמצאו פערים במידה בינונית** – במקרה בו העדויות שנאספו מצביעות על פערים במידה בינונית (פערים שאינם עקביים, בחלק מהמקצועות, קיים שיפור אך לא במידה מספקת וכד'), תתקבל החלטה להמשיך בירור* והתערבות תוך דגש על טיב יעילותה.
3. **נמצאו פערים קלים ובמידה מועטה** – במקרה בו העדויות שנאספו מצביעות על פערים קלים, חשוב לאתר את מקורם ובמקביל את נקודות החוזק שאפשרו לתלמיד לצמצם את הקושי ולבנות התערבות

ממוקדת. במקרה זה הצוות החינוכי ימשיך לקדם את ללא צורך להפנייתו להמשך בירור במערך המל"ל. יש לציין בתיק הסמ"ל את העדויות שהביאו לקבלת ההחלטה.

4. לא נמצאו פערים - במקרה בו החומר שנאסף אינו מצביע על פערים. יש לציין בתיק הסמ"ל את העדויות שהביאו לקבלת ההחלטה ובדגש על נקודות החוזק שאפשרו לתלמיד לצמצם את החסר הלימודי ו/או אפשרו לעקוף את הקושי.

* **החלטה להמשך בירור** - בתום עבודה בחמש מחציות כמפורט לעיל יתכנס הצב"מ להחלטה המתבססת על אינטגרציה של עדויות מתועדות בתיק הסמ"ל (סיכומי צב"מ, תוצרים לימודיים המעידים על תפקודו והתקדמותו, התייחסות לפערים ביחס לידיעותיו כגון: מבחן חוזר, גיליונות הישגים, מבחנים משווים, מועצה פדגוגית ועדויות נוספות שנאספו לאורך השנים), בדיקת נחיצות ההתאמות בדרכי ההבחנות ונתוני מבדק עמ"ת ט'. בהסתמך על המידע המתועד שנאסף על התלמיד תתקבל החלטה בנוגע לצרכיו לקראת המעבר לתיכון. ההחלטה תתועד בטופס הצב"מ של כיתה ט' ובה תהיה התייחסות למצבו של התלמיד, התהליך שעבר, המענים המומלצים להמשך, כולל התייחסות למידת הצורך להפנות את התלמיד להמשך בירור במערך מל"ל.

התאמות בדרכי ההבחנות שבסמכות בית הספר - ההחלטה על אישור השימוש בהארכת זמן ו/או הגדלת שאלון הבחינה היא החלטה בעלת משמעות לתלמיד ולכן יש להמשיך ולעקוב אחר נחיצות לאורך התהליך התלת שנתי ולתעד בתיק סמ"ל. טרם קבלת ההחלטה הסופית בכיתה ט', יש לערוך דיון מעמיק ובדיקה מקיפה המעריכה את רמת תפקודו של התלמיד בהקשר לנחיצות, כמו גם לוודא כי אכן קיימת רמת ידע מתאימה. במידה והוחלט בצוות הבין מקצועי על בקשה של הארכת זמן ו/או הגדלת שאלון יתקיים דיון מפורט ומתועד על פי העקרונות המנחים בחוזר הנהלים. כולל שמות הנוכחים ותפקידם ולפרט את השיקולים שהנחו את הוועדה הבית ספרית בהחלטתה. כל המסמכים והפרוטוקולים של הדיונים יישמרו בתיק הסמ"ל של התלמיד לצורכי בקרה. החלטה זו תקבע במסגרת הצוות הבין מקצועי.

ג. הפניה לאבחון במערך "מלקויות ללמידה" (מל"ל)

התוכנית "מלקויות ללמידה" כוללת גם רגולציה ופיקוח על תהליכי האבחון. האבחון ימומן ברובו על ידי משרד החינוך ויכלול השתתפות סמלית בלבד של ההורים (200 ₪ עבור אבחון דידקטי ו- 300 ₪ לאבחון פסיכו-דידקטי).

במידה ויוחלט על הפניית התלמיד להמשך בירור במערך האבחון במל"ל ימליץ הצב"מ המסכם של כיתה ט' המתבסס על מסקנותיו מהתהליך התלת שנתי המתועד בתיק סמ"ל, על ההתאמות בדרכי היבחנות (נספח 3). כאמור, מדובר רק במקרים של תלמידים עם **חשד מוצק ומבוסס עדויות ממושכות לקיומה של הפרעת למידה/ הפרעת קשב חמורה** המקשה על תפקודו העצמאי של התלמיד.

ההמלצות לתלמיד יכללו מסקנות התייחסות למצבו של התלמיד, התהליך שעבר, המענים המומלצים להמשך והמלצות לבדיקת זכאות להתאמות בדרכי היבחנות. כל הבקשות והתיקים יוגשו לא יאחר מהתאריך **1 בדצמבר** בכל שנה למעט התלמידים שנקלטו כחדשים בכיתה ט' - במידת הצורך הם יופנו להמשך בירור במערך האבחון מל"ל לא יאחר מה **31 במרס** בכל שנה.

יש לרכז את כל הבקשות בטופס ריכוז הבקשות שבאתר ולהעביר העתק למדריך הרשותי מטעם אגף לקוויות למידה. בטרם ההפניה. בית הספר יחתים את ההורים על האישורים הבאים:

1. [הסכמה](#) לאבחון במל"ל שבשפ"ח כולל הצורך בהשתתפות סמלית בעלות האבחון

2. [ויתור סודיות](#) אודות העברת המידע המצוי בבית הספר למל"ל

קבלת ההחלטות משוב והמלצות האבחון: המאבחן ימסור לתלמיד והוריו בעל-פה ובכתב (ביחד או לחוד, לפי שיקול דעתו) את תוצאות האבחון והמלצותיו המלאות, כולל המלצות בנוגע לדרכי ההבחנות. המאבחן יבהיר ויסביר לתלמיד והוריו שההחלטה הסופית בנוגע לזכאות להתאמות בדרכי ההבחנות תשלח להורים על ידי צוות בית הספר.

החלטות על התאמות בדרכי ההבחנות: ביה"ס יקבל את ההחלטה במערכת המנב"סנט, יעיין בה ויעדכן את התלמיד והוריו. כמו כן, יעדכן בדבר הזכות להגיש ערר ובקשה לדיון חוזר בכיתה י'. חשוב לתעד תהליך זה בתיקו של התלמיד אשר יועבר לתיכון (בכפוף לאישור על ויתור סודיות).

יש לסיים את תהליך מתן התשובות לתלמיד ולהורים תוך שבועיים מיום קבלת התשובה ולבקש מההורים להעביר מידע זה לתיכון.

ערר- אם ההורה/ התלמיד/ בית הספר מתנגדים להחלטה, ניתן להגיש בקשה, באמצעות בית הספר בכיתה י', לדיון חוזר בוועדת ערר שתתכנס במחוז במשרד החינוך (בהסתמך על עדויות נוספות ולא יאחר מה **1.2 בכיתה י'.)**

עם קבלת תשובות הערר יש לחזור ולעדכן את ההורים.

להעמקה בנושא יישום ההתאמות בדרכי היבחנות ניתן לעיין בקישור:

[יישום התאמות בדרכי היבחנות בבחינת הבגרות לתלמידים עם לקוויות למידה והפרעת קשב](#)

[התאמות בדרכי היבחנות לתלמידים עם לקוויות למידה והפרעת קשב הנבחנים בשנת הלימודים תשפ"ב](#)

ד. "מלקוויות ללמידה" – קליטת תלמידים בתיכון

בהתאם למתווה התוכנית, תלמידי כיתה י' המגיעים מרשויות מקומיות בהן יושמה התכנית "מלקוויות ללמידה" אשר עברו את תהליך ההתערבות התלת שנת, יביאו עמם את כל המידע המתועד בתיק סמ"ל. עליהם להציג בפני הצוות הקולט בתיכון את האישור על זכאות לשימוש בהתאמות בדרכי ההבחנות, במידה והתקבל.

הצוות החינוכי בתיכון ילמד את הממצאים שהוצגו לפניו וימשיך לערוך התערבות ומעקב אחר התלמיד. אם הצוות החינוכי בתיכון או התלמיד או הוריו ימצאו לנכון לערער על החלטת הזכאות/ אי-זכאות שאיתה הגיע התלמיד, הם יוכלו להגיש בקשה לוועדת ערר שבמחוז לא יאוחר מהתאריך 1.2 של כ"ה י'. על הצוות ליידע את התלמיד והוריו בדבר ההחלטה הסופית.

לאור העבודה המעמיקה בחטיבת הביניים, החל משנה"ל תשפ"א לא תתאפשר הגשת בקשות לדיון בוועדת התאמות מחוזית לתלמידים עם לקויות למידה. הלומדים בכיתה י' המגיעים מבתי ספר בהן יושמה התכנית "מלקויות ללמידה".

להלן פירוט לגבי המשך הליווי והמענים עבור תלמידים אלה בחטיבה העליונה:

חטיבה עליונה תלת-שנתית, י' – י"ב:

1. תלמידי כיתה י' אשר אותרו בהיותם בחטיבת הביניים במסגרת התכנית "מלקויות ללמידה", נעשתה איתם התערבות ממושכת, וקיים לגביהם מעקב מתועד, הופנו למערכי האבחון בשפ"ח עם המלצות בית הספר לסוג ההתאמה הנדרשת. בשל משבר הקורונה וההכרח להפסיק את תהליך האבחון, מרביתם לא אובחנו והוחלט באופן חריג לאמץ את המלצת ביה"ס. התאמות אלו מומשקו לביה"ס במערכת המשלוחית והועברו לצפייה ב"פורטל מוסדות חינוך" ולאחר מכן נמסרו להורים על ידי חטיבת הביניים. במעבר לתיכון, ישלח דוח במערכת המשלוחית עד לתאריך 31 באוקטובר לצורך מתן התאמות לתלמידים אלו לקראת מבחני הבגרות של שנת הלימודים תשפ"ב.
2. תלמידי כיתה י' תשפ"א שנכנסו כחדשים לחט"ב המיישמת את התכנית בכיתה ט' בשנה"ל תש"ף בלבד ואותרו עם קושי. תלמידים אלה קיבלו התערבות המתועדת בתיק סמ"ל מאז קליטתם בבית הספר, על ידי הצוות החינוכי. חשוב לעיין במידע זה, להמשיך את ברור מקור הקושי ולסייע בהתאם. מומלץ ליצור קשר עם צוות חט"ב ועם ההורים לצורך הערכות מקדימה ויצירת הרצף הטיפולי הנדרש. המעקב אחר צרכי תלמידים אלה ימשיך לאורך לימודיהם במחצית ראשונה של כיתה י'. אם יעלה צורך בהמשך ברור בשל חשד ללקות למידה ונחיצות התאמות בדרכי היבחנות, תלמידים אלו יופנו כחריגים לאבחון במערך מל"ל שבשפ"ח בצירוף תעודת מחצית א' של כיתה י', תיק סמ"ל ועדויות נוספות כולל בדיקת נחיצות התאמות ובהתאם להנחיות המופיעות [בחוזר הנהלים](#) ולא יאוחר מהתאריך 1 בפברואר 2021 תשפ"א. אבחון זה יערך במימון משרד החינוך ובהשתתפות סמלית של ההורים. עם קבלת תוצאות האבחון והמלצותיו יתכנס הצוות החינוכי לקבלת החלטה להמשך הטיפול בתלמיד בהתאם לדרכי העבודה והנהלים להתאמות בדרכי היבחנות שמפרסם אגף לקויות למידה והפרעת קשב מידי שנה.
3. התאמות שבסמכות ביה"ס (תוספת זמן או הגדלת שאלון) – תלמידים שהגיעו מחטיבות הביניים הללו והומלצו להם התאמות שהיו עד כה בסמכות בית הספר לאחר שצוות חטיבת הביניים ערך בחינה של נחיצותן: מכיוון שניתן להזמין רק בסמוך למועד ההבחנות, באחריות בית ספר התיכון לרכז ולשמור את רשימת ההמלצות מחטיבות הביניים. בבוא העת, בכיתה י"א יהיה על בית הספר

התיכון להזין התאמות אלה בסמוך למועד ההבחנות של התלמיד, בהתאם ללוח"ז שיפורסם על ידי אגף הבחינות.

חשוב להמשיך ולדאוג למענים מותאמים לצרכיהם של תלמידים עם לקויות למידה ו/ או הפרעת קשב גם במהלך לימודיהם בתיכון.

4. תלמידי כיתה י' אשר הגיעו מחטיבות ביניים/רשויות מקומיות שאינן בתכנית יוגשו לוועדות מחוזיות בהתאם ללוחות הזמנים ודרכי העבודה והנהלים להתאמות בדרכי הבחנות שהיו נהוגים עד כה.

כיתות ט' בחטיבה עליונה ארבע-שנתית, ט'-י"ב:

תלמידים חדשים מכיתה ט' שנקלטו מבתי ספר שאינם בתכנית- במידה ודווחו או אותרו עם קושי לימודי, יש לתת להם מענה לימודי התואם את צרכיהם ובמידה וימצא צורך גם במתן התאמות בדרכי הבחנות, הם יוגשו לוועדות ההתאמה המחוזיות בהתאם ללוחות הזמנים, לדרכי העבודה והנהלים שהיו נהוגים עד כה.

לוחות זמנים לתהליך היישום בחטיבת הביניים :

רכיב	לוח זמנים	שנה א	שנה ב	שנה ג
ועדות היגוי (קישור למחווה)	אוגוסט- ספטמבר	קביעת מועדים לשלוש ועדות היגוי לאורך השנה		
ועדת היגוי ראשונה:	אוקטובר- נובמבר	דיון במפת הצרכים והמענים של התלמידים במעקב לשנה הנוכחית כולל כיתות ז' החדשות בהתבסס על נתונים כמותיים, התייחסות לשימוש במשאבים התוספתיים, שגרות העבודה ותשתיות ארגוניות מאפשרות ומעכבות.		
ועדת היגוי שנייה:	פברואר	דיון - מעקב אחר נתונים , עיון בעדויות ודיווח ביניים על התקדמות התלמידים מעקב שוטף אחר יישום התכנית בבית הספר.	קבלת דיווח על התקדמות התהליך. מעקב שוטף אחר היישום בבית הספר. איסוף עדויות והחלטה לגבי עדויות נוספות הנדרשות לקבלת החלטות.	קבלת דיווח על תהליך ההפניה למל"ל וביצוע האבחונים. מעקב שוטף אחר היישום בבית הספר.
ועדת היגוי מסכמת:	יוני	דיווח מסכם, משוב והערכה בהקשר לרכיבים השונים של התוכנית בהתבסס על נתונים כמותיים, כולל צרכים ומענים של תלמידים ומורים, פיתוח מקצועי של הצוות החינוכי ומשאבים תוספתיים. תכנון העבודה לשנה הבאה, בהתייחסות למשאבים ותשתיות ארגוניות נדרשות.		
תהליכי איתור, מעקב והערכה	יולי-ספטמבר	קביעת מועדים לשגרות הנדרשות קליטת תלמידים חדשים – איסוף מידע באמצעות ההורים		
	ספטמבר-אוקטובר	העברת מבדק עמ"ת ז' ומבדקים נוספים		העברת מבדק עמ"ת לתלמידי כיתה ט' שבמעקב להתאמות שבסמכות המל"ל
	לאורכה של השנה	מפגשים אישיים עם התלמיד להעמקת ההיכרות עם מאפייניו וצרכיו		
תיעוד בתיק סמ"ל	דצמבר, מאי	מעקב ותיעוד חוות דעת בהתבסס על עדויות בתיק סמ"ל		
צוות בין מקצועי (צב"מ)	לכל הפחות פעמיים בשנה בסוף כל מחצית.	דיון אחר התקדמות התלמיד והשפעת ההתערבות וקבלת החלטות להמשך.	דיון אחר התקדמות התלמיד והשפעת ההתערבות וקבלת החלטות גם בהקשר לבירור	נובמבר- דצמבר – הצלבת מידע עם מבדק עמ"ת ט' ועדויות נוספות המתועדות בתיק סמ"ל והחלטה בנוגע להפניה למערך מל"ל ולצורך

רכיב	לוח זמנים	שנה I	שנה II	שנה III
			נחיצות ההתאמות בדרכי הבחנות.	המשך בירור ובדיקת נחיצות ההתאמות בדרכי הבחנות ויידוע הורים.
פיתוח מקצועי	אוגוסט- ספטמבר	קביעת 4 מועדים לפיתוח מקצועי לכלל המורים. (רצוי להתחיל כבר בימי הערכות)		
	לאורך השנה	קיום 4 מפגשי פיתוח מקצועי לכלל צוות המורים בבית הספר לאורך השנה		
תוכניות התערבות תוספתיות	לאורכה של השנה	יישום התוכנית הנבחרת, ביצוע התשלום למנחים, דיווח מנחה והעברת המסמכים החתומים על ידי כל הגורמים לרשות/בעלות ולמשרד החינוך		
	יוני	הערכת התכנית שהופעלה במהלך השנה. מענה ל"קול קורא" - בחירת תוכנית לשנה הבאה ושליחת הבקשה באמצעות מערכת המרכב"ה		
איסוף עדויות	לאורכה של השנה פברואר- יוני	איסוף תוצרים ועדויות בכתב ידו של התלמיד המעידים על חזקתיו וקשייו של התלמיד	איסוף תוצרים ועדויות בכתב ידו של התלמיד המעידים על חזקתיו וקשייו של התלמיד.	סיום בירור התהליך התלת שנתי במסגרת מעקב התכנית. עד פברואר איסוף עדויות לגבי תלמידים חדשים בכיתה ט'.
הפניה למל"ל	נובמבר		המשך בירור מקור הקושי ובדיקת נחיצות ההתאמות בדרכי ההבחנות.	דיון בצב"מ, הצלבת נתונים (חוות דעת מורים, עדויות מעבודות ומבחנים) וקבלת החלטות בדבר התלמידים שיופנו להמשך בירור במערך האבחון מל"ל. יידוע והחתמת הורים על ויתור סודיות, הסכמה לאבחון והסכמה להשתתפות סמלית בעלות האבחון.
	1 בדצמבר			ריכוז בקלסר : דף ריכוז הבקשות לדיון ואבחון של רשימת התלמידים המופנים לאבחון במל"ל כולל תמצית תיק סמ"ל וחומרים נלווים.

רכיב	לוח זמנים	שנה א	שנה ב	שנה ג
				העברת העתק של הדף המרכז למדריך.
	מרץ			31.3 הפניה מאוחרת להמשך בירור במערך האבחון במל"ל- עבור תלמידים חדשים בביה"ס שנקלטו בתחילת כיתה ט' מרשות שאינה בתכנית.
	מאי-אוגוסט			קבלת ההחלטות במערכת במערכת המשלוחית - צפייה ב"פורטל מוסדות חינוך" ומסירתן לתלמיד והוריו.
מעברים	מאי- יולי	תלמידים בכיתה ז' – איסוף פרטי רקע מההורים עם קליטתם בחט"ב. תלמידים חדשים ברשות ח' ט' - קבלת מידע רלוונטי ואיתור צרכים - בכפוף לאישור הורים תלמידים ט' שעברו בין בתי ספר באותה רשות קבלת תיקי הסמ"ל- בכפוף לאישור הורים תלמידים בבתי ספר שש שנתיים: עם המעבר לכיתה י' חשיבה בדבר מענים בחטיבות העליונות תלמידים שנכנסו לכיתה י' לאחר אבחון במל"ל – העברת מידע רלוונטי וההחלטות מהחט"ב לתיכון כולל ההמלצות להתאמות ברמה 1 שבסמכות ביה"ס בכפוף לאישור הורים. תלמידים שנכנסו בכיתה י' מרשות שאינה בתכנית ואותרו עם קושי- איסוף מידע רלוונטי ומתן התערבות. בהתאם לצורך הפנייה לדיון בוועדה מחוזית.		

תרשים - תהליך העבודה בבתי הספר טרם ההפניה ובמל"ל

ברמת המערכת:

- איתור התלמידים ע"י ביה"ס לרוב במהלך כיתה ז' (ותלמידי ח' –ט' המגיעים מרשויות אחרות).
- העברת מבדק עמי"ת לתלמידי כתות ז' וט' שבמעקב.
- ישיבות צב"מ לאורך 5 מחציות (ז'-ט').
- הצלבת נתונים וקבלת החלטה.

לגבי תלמידים שהוחלט להגיש למל"ל:

- ריכוז כלל החומרים הנחוצים להגשה
- מילוי טופס ריכוז הבקשות לאבחון בשני עותקים. עותק אחד נשאר בביה"ס והשני יועבר באמצעות המדריך למל"ל לא יאחר מ- 1.1.2021.

תלמידים שהוחלט לא להמשיך את בירור מערך האבחון במל"ל בעקבות תגובה חיובית להתערבות: יש לתעד את התהליך והנימוקים וליידע את ההורים.

ברמת התלמיד:

- איסוף עדויות, תיעוד בתיק סמ"ל, בדיקת נחיצות התאמות.
- הצלבת נתונים של כלל המידע בתיק ואינטגרציה בניהם.
- שיתוף ההורים בתהליך המתקיים לאורך כל שנות הלימוד בחט"ב.
- קבלת החלטה על המשך ברור מקור הקושי באמצעות אבחון שיעשה במל"ל.

יידוע ההורים בדבר ההחלטה על הפניית בנם לאבחון במערך מל"ל והחתמתם על:
1. הסכמה לאבחון.

2. ויתור סודיות אודות העברת המידע המצוי בבית הספר.

3. הסכמה להשתתפות סמלית בעלות האבחון.

המלצות לאבחון

דידקטי / פסיכו-דידקטי + המלצה להתאמות בדרכי הבחנות

אבחון

כתיבת חוות דעת כולל המלצות לזכאות / אי זכאות להתאמות בדרכי היבחנות והעברתה בכתב ובעל פה לתלמיד והוריו

מסירת התשובות למדריך ע"י רכז התוכנית בשפ"ח בטופס המיועד לצורך הקלדת התשובות במחוז

קבלת המלצות מערך מל"ל מהמחוז לביה"ס במערכת המנב"סנט ופורטל הורים (תחת "משוב לבקשת התאמות")

יידוע התלמיד והוריו ע"י צוות בית הספר ותיעוד התהליך בתיק סמ"ל

העברת המידע לתיכון

במידת הצורך הגשת ערר בתיכון- עד לתאריך 1.2.22 לתלמידי י' תשפ"ב

קבלת תשובה מערך, יידוע התלמיד והוריו

3. תיק סמ"ל (סיכום, מעקב, למידה)

רציונל

השדה המחקרי ומערכת החינוך מייחסים חשיבות רבה לתהליכי הערכה, בקרה ומשוב הכוללים את בחינת מידת יעילותן של ההתערבויות. על פי מודל התגובה להתערבות- RTI , אותו מאמץ משרד החינוך, נודעת חשיבות לפיתוח מנגנונים ותהליכים להערכת התקדמות התלמיד לאורך שנות לימודיו. הצוות החינוכי נדרש להכרות מעמיקה עם כישוריו וצרכיו של התלמיד, הכרות הכוללת איתור התחומים הדורשים התערבות ובהתאם לכך, תכנון ויישום תכניות התערבות מותאמות.

עיקר ההתערבות תתמקד בהוראה מותאמת והקניית אסטרטגיות, כחלק מתהליך לקראת פיתוח לומד עצמאי. על מנת שההתערבות תהיה אפקטיבית, ההערכה צריכה להיות רציפה, שיטתית ומבוססת על עדויות, חוות דעת של מספר מורים ונתונים נוספים ככל שניתן. תיעוד תהליכים אלה חיוני ביותר.

נוסף על כך, עפ"י ספר האבחנות הפסיכיאטריות החמישי, DSM 5 על מנת לקבוע אבחנה של הפרעת למידה או הפרעת קשב, נדרש מעקב מתועד במלך שישה חודשים לפחות אחר תפקודו של התלמיד ובחינת השפעת ההתערבויות שקיבל על תפקודו.

תיק סמ"ל הינו כלי עבודה פעיל אשר ילווה את התלמיד מרגע איתורו כתלמיד המגלה קשיים ולאורך כל שנות לימודיו בחטיבת הביניים. בתיק זה מתועד התהליך החינוכי המתמשך כולל המענים שניתנו לתלמיד בכיתה ומחוצה לה, עדויות של תוצרים לימודיים, דיווחי הורים וחוות דעת מורים. כלי זה יסייע לצוותי החינוך בעבודתם וידייק את בחירת המענה הראוי והמתאים לתלמיד (תכנית אל"ה, שירותי חינוך מיוחד, מענה קבוצתי/פרטני, התערבות רגשית ועוד), תוך מעקב ובקרה מתמשכים. המידע והעדויות שתועדו ונאספו לאורך השנים ישמשו את הצוותים החינוכיים גם לקראת קבלת החלטות המתייחסות להמשך ההתערבות עם התלמיד.

במעבר בין מסגרות החינוך, לצורך המשך טיפול יועבר המידע לביה"ס הקולט, בכפוף לאישור ההורים. ציוני הדרך המתועדים בתיק הסמ"ל ע"י כלל הצוות החינוכי יסייעו בביסוס תרבות עבודה חינוכית-ארגונית המקדמת את המטרות הבאות:

- איתור והכרות מעמיקה של כלל המורים עם צרכי התלמיד המאפשרים יצירת פרופיל תלמיד.
- התאמת תכנית התערבות, בהתאם לפרופיל המתגבש.
- יצירת רצף טיפולי
- הערכה, משוב ובקרה כחלק בלתי נפרד מההוראה וכמנוף לקידום התלמיד.
- מידע אמין ונגיש לשיפור התקשורת בין מורים לתלמידים, בין מורים למורים ובין מורים להורים.

שימוש בתיק הסמ"ל

עם איתורו של התלמיד כמתקשה או עם חשד ללקות למידה, מומלץ להתחיל במעקב מתועד בתיק הסמ"ל.

התיעוד יכלול את ממצאי האיתור, תכנית התערבות, תגובתו של התלמיד והשפעותיה עליו, משוב ובקרה בצורך עדויות וחוויות דעת.

תהליך מתמשך זה עשוי להעצים את מקצועיותם של המורים במיקוד תהליכי ההתערבות הנדרשים. המחנך יהיה האחראי לתכלול את תיק הסמ"ל של תלמידי כיתתו ואנשי המקצוע השונים יתעדו את עבודתם עם התלמיד ויעבירו אליו את המסמכים והמידע הנדרש.

התלמידים אחריהם יתבצע המעקב והתיעוד בתיק סמ"ל בתהליך התלת שנתי:

בשל החשיבות הרבה שאנו מייחסים לתהליכי המעקב והתיעוד, מנהל בית הספר וצוותו רשאים להרחיב את השימוש בתיק הסמ"ל לכלל התלמידים. עם זאת, להלן מפורטים אפיוני התלמידים עליהם חייב להיות מעקב מתועד במסגרת התוכנית "מלקויות ללמידה":

- תלמידים אשר אותרו במבדקי האיתור השונים וצוות בין מקצועי החליט להתמקד בעבודה איתם.
- תלמידים המראים תפקוד נמוך מהמצופה מרמת הידע והמיומנות הנדרשות על פי כיתתם.
- תלמידים המגלים פער בין מידת ההשקעה שלהם בלמידה להישגיהם.
- תלמידים שעולה לגביהם שאלה לגבי הסיבות לתפקודם באחד או יותר מהתחומים- רגשי, לימודי, התנהגותי, חברתי, קשב וריכוז, תפקודים ניהוליים.
- רקע של קשיי למידה משמעותיים לאורך השנים המדווח על ידי ההורים.
- תלמידים עם לקות למידה רב-בעייתית והפרעת קשב, הזכאים לאחר אישור של צוות רב מקצועי או ועדת זכאות ואפיון לשירותי חינוך מיוחדים ולתמיכה מסל השילוב המוסדי (תקצוב סטטיסטי) בכיתה לחינוך רגיל.

המחנך, בשיתוף עם הצוות הבין מקצועי הכיתתי, יחליט עבור אילו תלמידים יתקיים מעקב מעמיק.

בסיום כל מחצית בכיתות ז-ט יתקיים דיון בצב"מ- צוות בין מקצועי ובו יכתב סיכום [\(בדפי סיכום הדיון בצב"מ\)](#). הסיכום יתייחס לתהליך שעבר התלמיד לאורך השנה בצירוף עדויות המבססות את המידע.

לקראת ישיבת המועצה הפדגוגית המתקיימת לפחות פעמיים בשנה:

- יתקיים דיון לגבי כלל התלמידים שנבנתה עבורם תכנית התערבות (התכנית תיכתב בעמודים 19,20 [בתיק סמ"ל](#)). הצוות החינוכי יתאים את תכנית ההתערבות בכיתה ומחוצה לה בהתבסס על החלטות המועצה הפדגוגית.
- המחנך יכין מידע אינטגרטיבי אודות התלמיד, להצגה והיוועצות בישיבה, עפ"י המידע שנאסף בתיק הסמ"ל.

- הרכז/המורה המקצועי יציג תוצרים המעידים על צרכי התלמיד, תהליכי התקדמות, חוזקותיו וקשייו. במהלך הישיבה יוחלט במשותף על דרכי התערבות נוספות ודרכי המעקב הנדרשים.
- לאחר קבלת תוצאות מבדק עמ"ת בכיתה ט' ולקראת הפניית התלמיד לאבחון למל"ל ו/או עם המעבר לחטיבה העליונה יופק דוח אינטגרטיבי שיימסר להורים. דוח זה יציג את חוזקותיו של התלמיד ונקודות לחיזוק, יסייע בהגדרת יעדים להתערבות מתאימה לצרכי התלמיד וייתחסס לרמות התפקוד בהיבטים שונים: הרגלי למידה, מיומנויות קריאה, הבנת הנקרא, כתיבה, מתמטיקה, אנגלית, תפקוד רגשי, חברתי והתנהגותי תוך התייחסות להחלטה על מידת הצורך באבחון ובהתאמות.

תמציתו של תיק הסמ"ל שתועבר למל"ל תכלול את העמודים הבאים (בצירוף עדויות הכוללות תוצרים בכתב ידו של התלמיד, גיליונות הישגים וחומרים נוספים המבססים את ההחלטות):

פרטים אישיים	רקע התפתחותי	מידע שנמסר מאבחונים קודמים	תיאור תכניות ההתערבות	סיכום והחלטות צוות בין מקצועי (כיתות ז'-ט')
עמ' 1	עמ' 3	עמ' 4	עמ' 19-20	קישור

4. שותפי תפקיד

להצלחת יישום התכנית "מלקויות למידה" בבית הספר וברשות המקומית נדרשת הערכות מוקדמת, שותפות והשתתפות של כלל בעלי התפקידים והגורמים המעורבים בעשייה החינוכית. להלן פירוט הגורמים ושותפי התפקיד המרכזיים:

א. המפקח המחוזי, רפרנט לנושא לקויות למידה והפרעת קשב במחוז

המפקח הרפרנט הוא נציגו של מנהל המחוז והדמות הבכירה במחוז האחראית על יישום מדיניות משרד החינוך בכל הקשור לטיפול בתלמידים עם לקויות למידה וקשב. הוא איש המקצוע המתכלל והעוקב מקרוב אחר יישום התכנית במחוז וברשויות המקומיות השונות, מלווה את ועדות ההיגוי הרשותיות, מפגשי הלמידה, מעקב הנתונים ועוד. לרשותו עומדים המדריכים בתחום לקויות למידה במחוז.

מעורבותו ושותפותו של המפקח הרפרנט חשובה בשגרות הנדרשות ביישום התכנית, ככל שניתן. הוא מסייע בתהליך ההערכות של המחוז, הרשות ובתי הספר ליצירת תשתית והתארגנות לפתיחת השנה כולל מעקב אחר שיבוץ שעות המת"ל בתקן. הוא מלווה, יחד עם המדריך המוביל בכל רשות, את פעילותן של ועדות ההיגוי הרשותיות ויישום התכנית בבתי הספר, מזמן מפגשי למידה עם שותפים במחוז (מפקח מגזרי, מפקח כולל, מפקחת מתאמת על הייעוץ, פסיכולוג מחוזי, מפקח רפרנט של תכנית אל"ה, מפקח חינוך מיוחד ויו"ר ועדת זכאות ואיפיון, מפקחי חינוך יסודי). כמו כן יקדם שיח בוועדות המלוות בהקשר להתערבויות ומענים לתלמידים עם חשד ללקויות למידה וקשב ויודא העברת המידע הרלבנטי למנהלי החטיבות העליונות במעברים בין בתי ספר.

המפקח הרפרנט ירכז נתונים ויעקוב מקרוב אחר מספר התלמידים שבמעקב, מידת התקדמותם ובסוף התהליך, אחר מספר המופנים לאבחון במל"ל. כמו כן יודא כי תהליך הקלדת הנתונים אודות הזכאות להתאמות בדרכי ההבחנות לתלמידים מתבצע כראוי כולל הדיונים בוועדות הערר.

ב. המדריך

המדריך מטעם אגף לקויות למידה והפרעת קשב ילווה ויסייע בקידום יישום מטרות ורכיבי התכנית בשיתוף הגורמים השונים בבתי הספר, במחוז וברשות המקומית. במסגרת תפקידו יטמיע את התפיסות ואת מדיניות האגף ויקדם יצירת שפה משותפת בכלל מוסדות החינוך בנוגע לאופן הטיפול בתלמידים עם לקויות למידה והפרעת קשב.

הגורמים עימם יעבוד המדריך:

- א. במחוז: מפקחים רפרטנים לתחום לקויות למידה, מפקח מתאם על היעוץ, פסיכולוג מחוזי, מפקחים כוללים, מדריכי אל"ה, מפקחים ומדריכים מהחינוך המיוחד, מדריך הכלה והשתלבות, מדריך חינוך ילדים ונוער בסיכון ועוד.
- ב. ברשות המקומית: מנהל אגף חינוך/מוביל רשות, מנהל שפ"ח/רכז בשפ"ח, המפקח על ביה"ס, מפקח על היעוץ, מנהל פסג"ה, מנהל המתי"א, מדריך אל"ה, נציג רשותי של אגף חינוך ילדים ונוער בסיכון.
- ג. בבתי הספר: מנהל חט"ב, רכזי שכבות, מת"לים, יועצים, פסיכולוג, מחנכים, רכז השתלבות, מורים מקצועיים, נציג מטעם המתי"א, במידת הצורך קב"ס או כל גורם רלוונטי נוסף.

תחומי האחריות בעבודתו של המדריך:

- קיום קשר רציף וקידום שותפויות של הגורמים ושותפי התפקיד במחוז, ברשות המקומית ובבי"ס.
- ליווי ומעקב אחר קיומן של השגרות הנדרשות ליישום התוכנית במחוז, ברשות המקומית ובבתי הספר.
- ליווי ביה"ס במעקב אחר התקדמות התלמידים המאותרים. זאת, בהתבסס על נתונים וקבלת החלטות לקראת הפניית התלמידים למל"ל
- הנחיית צוותי חינוך בתחום קידום תלמידים עם חשד ללקות למידה וקשב וליווי הצוות הבין מקצועי בהערכת מצבו וצרכיו של התלמיד בעקבות התערבות, תיעוד וניתוח תוצרים לימודיים.
- מעקב אחר ההפניות לאבחון במל"ל בסיום התהליך הבית ספרי.
- מעקב אחר תהליך הקלדת הנתונים במחוז אודות הזכאות להתאמות בדרכי ההבחנות לתלמידים.
- ליווי במעברים בין בתי ספר- עם כניסתם של התלמידים לחטיבה העליונה (אופן העברת המידע אודות התלמידים למסגרת החדשה, בהתאם להנחיות המשרד (אישור הורים וכדו')
- הנחיית התיכונים הקולטים את התלמידים שהשתתפו בתוכנית בשיתוף פעולה עם רכז ההתאמות.

ג. מנהל חטיבת הביניים

מנהל חטיבת הביניים אחראי על כלל העשייה המתרחשת בין כתלי בית ספרו ובכלל זה על יישום התכנית "מלקויות ללמידה". למנהל התבוננות מערכתית רחבה ויכולת השפעה על הצוות החינוכי בקידום מתן המענה לתלמידים המתקשים בבית ספרו. תפקידו להוביל ולקדם את יישומה, להטמיע את שפת ההוראה המותאמת ולדאוג לקיומן של השגרות בהתאם ללוחות הזמנים ולרכיבים המופיעים בפרק "יישום התוכנית בחטיבת הביניים". זאת, בהתבסס על נתונים עדכניים.

ככל שמנהל בית הספר יקדם את השותפויות של הגורמים השונים המלווים את התלמיד בבית הספר כך מובטחת ראייה רחבה וממוקדת בצרכיו ומתן מענה מותאם.

דגשים עיקריים:

- הטמעת שפת ההוראה המותאמת בבית הספר תוך שימוש בכלים שנרכשו במפגשי הפיתוח המקצועי הבית ספרי, כחלק משגרת העבודה בבית הספר.

- הכנסת שגרות עבודה קבועות לאיתור ומעקב בהתאם ללוחות הזמנים ולרכיבי התכנית המופיעים בפרק "יישום התכנית בחט"ב".
- התבוננות מערכתית רחבה של הצוות החינוכי למתן מענה מותאם לתלמידים עם קשיים בבית הספר תוך ניצול מירבי של כלל המשאבים העומדים לרשות בית הספר.
- קידום שותפויות בין הגורמים השונים המלווים את התלמיד בבית הספר
- הבטחת מבנים וסדירויות המאפשרים את הפיתוח המקצועי ואת הפעלת תכנית ההתערבות התוספתית ובכלל זה אחריות לביצוע התשלום למנחים.
- קיום קשר שוטף עם ההורים
- קיום קשר רציף וקבוע עם הורי התלמידים המתקשים ויידוע אודות כל תהליכי העבודה בחטיבת הביניים.
- מעורבות בתהליך אישור ההפניות לאבחונים במל"ל ולהתאמות בסמכות בית הספר
- ידוע התלמיד והוריו בדבר ההחלטה הסופית לזכאות להתאמות בדרכי ההבחנות בבחינות הבגרות.

ד. מחנך הכתה

- למורה המחנך חשיבות והשפעה רבה על התלמיד. מעורבותו ביחס לתהליכים השונים המתרחשים בכתתו, תוך שיתוף פעולה עם עמיתיו להוראה, חשובה ביותר. המחנך ישאף ליצור קשר בונה אמון המבוסס על שיתוף פעולה עם כלל המורים המלמדים בכיתתו ועם הורי התלמידים.
- במסגרת יישום התכנית "מלקויות ללמידה" מתחדד תפקיד המחנך המצופה לעקוב מקרוב אחר התקדמות תלמידיו. המחנך מוביל את ישיבות הצוות הבין מקצועי ואת המועצות פדגוגיות הדנות בתלמידים המתקשים שנבחרו להתערבות. דגשים עיקריים:
- שותפות בתהליך האיתור הראשוני של התלמידים ובכתיבת תכנית ההתערבות לתלמיד.
 - תכלול הזנת המידע בתיק הסמ"ל. תיעוד ההתערבויות, השיחות האישיות עם התלמידים, הוריהם וצוות המורים.
 - הובלת ישיבות הצוות הבין מקצועי במסגרת המעקב אחר תלמידיו שנבחרו להתערבות.
 - יישום, יידוע והיוועצות עם הצוות הכיתתי אודות דרכי התערבות מוצלחות ודגשים להוראה המותאמת לצרכי התלמידים.
 - אחריות לעדכון שוטף של ההורים במצבו של התלמיד (ממצאי מבדקי האיתור, התגובה להתערבויות וההחלטות המתקבלות)
 - במידת הצורך, קיום שיתופי פעולה עם גורמי טיפול חיצוניים- באישור ההורים.

ה. המורה המקצועי

עבודת המורה המקצועי נשענת על ידע פרופסיונלי המאפשר קידום המסוגלות האישית והלימודית של כל תלמיד בתחום הדעת אותו הוא מלמד, על מנת להביאו להישגים הנדרשים. הידע הפדגוגי הרחב של המורה המקצועי מאפשר לו להתאים שיטות הוראה ואסטרטגיות הוראה ספציפיות לתחום הדעת אשר הכרחיות לקידום של כלל התלמידים ובכללם התלמידים המתקשים ועם חשד ללקות הלמידה.

ככל שהמורה המקצועי יהיה שותף ומעורב בהבנת צרכיו של התלמיד וביישום הוראה מותאמת, הדבר יתרום לאפקטיביות ההתערבות ויעלה את הסיכוי לקידומו ולהצלחתו של התלמיד. על מנת להשיג מטרות אלה, נדרשות הפעולות הבאות:

- קשר קבוע עם המורה המנחך לצורך עדכון והעברת מידע.
- הקניית ידע, מיומנות ואסטרטגיות למידה בשיעוריו המותאמים לשונות התלמידים.
- היכרות עם תחום לקויות למידה והוראה מותאמת.
- השתתפות במועצות/ישיבות פדגוגיות של הכנה ולמידה משותפת אודות צרכי התלמידים.
- שותפות בבחירת והתאמת ההתערבות לתלמיד המאוחר.
- מעקב ותיעוד העבודה המתמשכת עם התלמידים שאותרו כמתקשים, הערכת רמת התפקוד שלהם בתיק הסמ"ל תוך התייחסות לחוזקות בתחום הדעת שלו.
- לקראת ישיבות הצוות הבין מקצועי: השלמת פרופיל עדכני של התלמיד והבנת התמודדותו עם המיומנויות הנדרשות במקצוע.
- ניתוח מעמיק של המבחנים והתוצרים השונים של התלמידים המתקשים- איתור הסיבות האפשריות לקושי כגון: הרגלי למידה חסרים, חוסר במיומנויות או קשיים על רקע אחר.
- במידת הצורך, בדיקת נחיצות התאמות בהבחנות עבור התלמיד.

ו. המת"ל

המת"ל הוא הדמות המקצועית המובילה והמתכללת את התכנית "מלקויות ללמידה" בבית הספר. במסגרת תפקידו הוא מנחה ומקנה ידע מקצועי לצוות החינוכי ביישום הוראה מותאמת ובכל הקשור לקידום של תלמידים עם חשד ללקויות למידה. כמו כן המת"ל יוביל וינחה את מפגשי הפיתוח המקצועי בחדר המורים עם שותפים נוספים. הוא ישתתף בישיבות הצוות הבין מקצועי הכיתתי ובצוות ההיגוי הבית ספרי העוסק בטיפול מערכתי ופרטני באוכלוסיית התלמידים. יחד עם הצוות הבין מקצועי הוא מסייע בבניית תכנית ההתערבות לתלמיד שאותר עם קושי. הוא מלווה את המעקב אחר התקדמותו ומלווה את הצוות בהיבטים מערכתיים. במידת הצורך, יעמיק בתהליכי איתור רב ממדיים באופן פרטני עם התלמידים המתקשים ויהיה שותף במפגשים עם הורים וצוותי חינוך אחרים לשם הנחייה, העברה ועדכון מידע אודות התלמיד.

לצורך מילוי תפקידיו, במסגרת התכנית "מלקויות ללמידה" יתווספו למשרת המת"ל 3-5 שעות שבועיות לצורך הובלת התכנית "מלקויות ללמידה", עפ"י מפתח של גודל בית הספר. שעות אלה יחולקו באופן הבא: מחציתן למפגשים להעמקת ההכרות עם התלמידים ומחציתן לשיבות צוות, ליווי הצוות החינוכי בתהליכי התייעוד ולהנחיית מורים.

בנוסף למבדק עמי"ת המיועד לכלל תלמידי השכבה במסגרת מערך אל"ה, לרשות המת"ל כלים שונים המסייעים בעבודתו (ערכת מעק"ב, תוצרי כתיבה של התלמיד, מבחנים בתחומי הדעת השונים, הכלי "ללמוד את התלמיד" ועוד).

לוחות זמנים להתארגנות-מת"ל

תפקיד המת"ל בראיה תלת שנתית בחטיבת הביניים

כמוביל מערך אל"ה והתכנית "מלקויות ללמידה"

מסמך זה מציג תכנית עבודה שנתית הכוללת דגשים וקווים מנחים בתפקיד המת"ל בהתאם למרכיבי מערך אל"ה והתכנית "מלקויות ללמידה". בשנה הקרובה בה נדרש גם ללמידה מרחוק והלמידה המקוונת תהווה חלק בלתי נפרד משגרת הלמידה, עלולים לצוף קשיים שונים אצל חלק מהלומדים ואף להתעצם קשיים אצל תלמידים עם קשיי/לקויות למידה ו/או קשיי קשב וריכוז. לפיכך, תכנית העבודה כוללת דגשים לתפקיד המת"ל בהובלת תהליכי מיפוי, התערבות ומעקב מותאמי פרט במציאות של למידה היברידית.

בנוסף למטרות ויעדי אל"ה והתכנית "מלקויות ללמידה", בשנה"ל תשפ"א יינתן דגש למטרות הבאות:

1. התאמת עקרונות למידה - הוראה מותאמי פרט להוראה ולמידה במרחב הווירטואלי.
2. התאמת דרכי מיפוי ואיתור, מעקב והערכה מותאמי פרט במרחב הווירטואלי
3. הבניית תרבות של מעקב והערכה אחר התקדמות התלמידים בהיבטים שפתיים באמצעות:
 - שימוש בכלי הערכה חיצוניים ופנימיים (ראמ"ה)
 - הגדרת מדדי תוצאה וקריטריונים פנימיים להערכת התקדמות.
4. הבניית תרבות של הערכה מקרוב ומרחוק של תלמידים עם לקויות למידה והפרעת קשב ברמה כיתתית, קבוצתית ופרטנית
5. למידה, התנסות ויישום השימוש בשאלונים מקוונים לשם איתור, מעקב והתערבות
6. דגש על קידום אוכלוסיות שאותרו עם קשיים ובתוכם תלמידים יוצאי אתיופיה ומגזרים נוספים.
7. קידום השותפויות בצוות הבין מקצועי ומיקוד תפקיד המת"ל כמוביל הכלה והשתלבות בהיבט הפדגוגי.
8. למידת מושגים, עקרונות ומדיניות בנושא: התאמות בדרכי ההבחנות במיוחד בחטיבות הביניים בהם מיושמת התוכנית "מלקויות ללמידה".

רכיב	לוח	כיתה ז'	כיתה ח'	כיתה ט'
הערכות לקראת שנה"ל	מאי-אוגוסט	מערכת השעות (תכנון ושיבוץ במערכת השעות: מורים המלמדים במסגרות הסיוע, שעות למידה של קבוצות, שעות הדרכה) וועדות ושיבות (תכנון ווועדות היגוי, ישיבות צב"מ וכו') לוח להעברת מבדק עמי"ת (שתי פעימות בכיתה ז' כלל התלמידים ובכיתה ט' תלמידים שבמעקב למל"ל, בנוסף, בחירת הצוות הבודק והדרכתו) בבתי ספר שבתכנית מלקות ללמידה: בחירת תכנית התערבות וקביעת מועדים לפיתוח מקצועי לכלל המורים. ימי העבודה של המת"ל- ימי עבודה המותאמים לצב"מ אחד מהימים צריך להיות יום רביעי.		
דגשים במצב של למידה משולבת		מיפוי כוח אדם ומענים שונים נוספים/ אחרים לתמיכות לימודיות בתקופה זו בתאום עם רכז ההשתלבות- חונכים, ש"ש, שירות לאומי, מתנדבים וכד' מסגרות הסיוע במצב של למידה מרחוק: חשוב להקפיד על שעות הלמידה בקבוצות, שגרה זו חשובה במיוחד עבור אוכלוסיית תלמידים זו. יש לקחת בחשבון את קבוצות הלמידה (שיבוץ מורים ובחירת תלמידים) כאשר בונים את הקפסולות. בתכנון המערכת יש לשאוף כי לפחות שעה אחת שבועית תתקיים פנים אל פנים ובכל אופן אין לקיים שיעורים אלה בפורמט א- סינכרוני (למידה עצמאית). סדירויות- חשוב מאוד לשמור ולקיים את הסדירויות של ההדרכה, פיתוח מקצועי ישיבות וכו' גם אם יתקיימו מרחוק		
תהליך המיפוי והאיתור באמצעות מבדק עמי"ת וכלים נוספים מיפוי מצב לימודי בהיבט	ספטמבר אוקטובר	הובלת מבדק עמי"ת – ניהול תהליך העברת המבדק והפקת התועלת ממנו: - ליווי והדרכת צוות הבדיקה - ניתוח התוצאות והצגתם בפני צב"מ העמקת מיפוי- לתלמידים שאותרו ויש צורך במידע נוסף הצלבת נתונים הצלבת מידע עם היועצת, מדיווחי ההורים ומיפויים נוספים.	המשך איתור והערכת מצב - מעקב אחר תלמידים נוספים המגלים קושי באמצעות מגוון כלי איתור. - תלמידים חדשים – איסוף מידע מההורים ונתונים מבית הספר הקודם	המשך איתור והערכת מצב - מבדק עמי"ת ט' לתלמידים שבמעקב (סיום התהליך עד סוף אוקטובר) בחט"ב שבתוכנית "מלקויות ללמידה" - תלמידים חדשים – איסוף מידע מההורים ונתונים מבית הספר הקודם

שכבתי, כיתתי ופרטני ואיתור תלמידים למעקב והתערבות	אוקטובר- נובמבר	מבית הספר הקודם (ויתור סודיות). (בחתיתם ההורים על ויתור סודיות).	
דגשים במצב של למידה משולבת	ניתן לגלות גמישות בהתאם למצב, תוך תכנון לזז שיאפשר קבלת מידע חיוני על התלמיד	ניתוח התוצאות וקבלת החלטות בשיתוף צוות שפה הצגת סיכום נתוני המיפוי והאיתור ברמה המערכתית בישיבת היגוי וברמה פרטנית וכיתתית בפני צב"מ וקבלת החלטות בהתאם. מיפוי תלמידים להמשך מעקב ותייעוד (בתכנית "מלקויות ללמידה" באמצעות תיק סמ"ל)	
קידום תהליכי התערבות	ספטמבר אוקטובר	שותפות בהפניית תלמידים למסגרות הסיוע השונות בהסתמך על מבדק עמ"ת ונתוני המיפוי שנאספו. הכוונה למתן מענים למגוון תחומי הלמידה ותחומים נוספים.	המשך ההתערבות והתנעת המענים בהתאם להמלצות הצוות הבין מקצועי של כיתה ח'.
התאמת מענים לצוות החינוכי ולתלמידים ברמה שכבתית/כיתתית ופרטנית	לאורך השנה בהיבט פרטני	מפגשים אישיים עם התלמיד להעמקת ההיכרות ומיקוד המחקר בדגשים לשיח עם התלמיד בהקשר לקשייו וחוזקותיו שיח עם ההורים ומפגשי עדכון הנחיית מורים הנותנים מענה לתלמידים בכיתה ומחוצה לה.	המשך ההתערבות והתנעת המענים בהתאם להמלצות הצוות הבין מקצועי של כיתה ח'.
	לאורך השנה בהיבט מערכתי	הדרכה של מורים וצוותי מקצוע (רבי מלל) להוראה ולמידה מותאמי פרט בהקשר של הוראה בכיתה הטרוגנית ובקבוצות הסיוע. הדרכה של מורים בהיבטים הקשורים לקשיי למידה ולקויות למידה.	

		- בניית תכנית התערבות דינאמית לקידום לומדים בשפת אם: יצירת קשר עם רכז/מדריך שפה לצורך בניית תכנית התערבות מותאמת לצרכים שאותרו במבדק עמ"ת ובכלי הערכה נוספים בשפת אם. * בתכנית מלקויות ללמידה: - <u>תכנית התערבות תוספתית</u>: בחירה ויישום התוכנית הנבחרת (קשר עם המנחה לחשיבה, יישום והטמעה של התכנים). - <u>שעות פיתוח מקצועי לצוותים החינוכיים</u> – העמקה בהיבטים הקשורים ללקויות ללמידה.
דגשים במצב של למידה משולבת		בהיבט הפרטני תשומת לב לריבוי המשימות הנוצר עקב הלמידה הא-סינכרונית (למידה עצמאית) וסיוע בהתמודדות עימן. (<u>מצגת מכוונות למקוונות בעברית + ערבית, מסמך תכנון יחידת לימוד</u>) הכוונה וחיזוק תחושת המסוגלות ומיומנויות הלומד העצמאי (<u>ריכוז- היכולת לכוון את החשיבה</u>) בהיבט המערכתי: שמירה על התנהלות מסגרות הסיוע ותכניות ההתערבות השונות והתאמתן למרחב הוירטואלי. הסבת תשומת הלב של הצוות החינוכי לקשיים וצרכים ייחודיים של תלמידים עם מוגבלויות בתקופה זו, בשיתוף רכז ההכלה. <u>מצגת מענים לתלמידים עם מוגבלויות- אגף הכלה</u> <u>הצעה למערך הדרכה למורים להטמעת המצגת +דף מלווה</u> בתכנית מלקויות ללמידה הפעלה של תכנית ההתערבות התוספתית גם באופן מקוון. העברת מחצית מיחידות הפיתוח המקצועי הכוללות יחידות בנושא קידום והערכה של תלמידים עם חשד ללקות ללמידה בלמידה מקוונת באופן מקוון.
מעקב ותיעוד מבוססי נתונים בניית תרבות של מעקב המתבסס על צמתי הערכה וכלי מיפוי חיצוניים ופנימיים	לאורך השנה בהיבט פרטני- (מאי יוני)	- קשר מובנה ורציף עם המורים והגורמים המסייעים במסגרות הפרטניות. - במסגרת הצב"מ (הצוות הבין מקצועי) - בחינה והערכת המענים הניתנים לתלמיד. - תיעוד מובנה של המעקב וחוות הדעת של הצוות. * בתכנית מלקויות ללמידה תיעוד בצב"מ בכל מחצית באמצעות <u>תיקי סמ"ל</u> * בצב"מ של סוף השנה (מאי יוני): הערכה והחלטות אודות ההתקדמות, יכולת הפיצוי והמענים הדרושים בשנה הבאה. - סיום תהליך בחינת נחיצות ההתאמות בדרכי ההבחנות לתלמידים שהוחלט להמשיך בעבודה איתם. - מעקב ותיעוד חוות דעת וריכוז עדויות בתיק סמ"ל. - עריכת אינטגרציה בין תוצאות מבדק עמ"ת ט' לשאר הממצאים.

וקריטריונים מובנים לקבלת החלטות		-בתכנית מלקויות ללמידה, בדיקת נחיצות ההתאמות לתלמידי כיתה ח' המומלצים להמשך התערבות ומעקב.	* לתשומת לב לתאריכים הבאים: בדיקת נחיצות התאמות וקבלת החלטות (עד 1.12) - סיום תהליך בחינת נחיצות ההתאמות לתלמידי ט' חדשים בתכנית (עד ה- 31.3)
וועדות היגוי	לאורך השנה בהיבט מערכתי	קשר מובנה עם צוותי שפה להערכת המצב בעקבות מבדקים ומבחנים תוך שימוש בכלי הערכה פנימיים (ראמ"ה) בתכנית מלקויות ללמידה גם במתמטיקה ואנגלית מעקב אחר יעילות תכניות התערבות כיתתיות ובית ספריות	
	אוקטובר- נובמבר	וועדות היגוי כחלק משגרת התכנון והמעקב: שלוש פעמים בשנה בהתאם למועדים הבאים: ועדת היגוי ראשונה: (ועדת היגוי ראשונה) הצגת תוצאות המיפוי (כולל מבדק עמית ז' ו-ט' ולתלמידים שבמעקב להפניה למל"ל בתכנית מלקויות ללמידה) ותכנית העבודה השנתית (דיון וקבלת החלטות מערכתיות בעקבות ממצאי המיפוי).	
	פברואר	ועדת היגוי שנייה (לועדת היגוי שניה) מעקב שוטף אחר יישום ההחלטות ומרכיבי התכניות בבית הספר. *בתכנית מלקויות ללמידה יש להתייחס לתהליך בדיקת נחיצות ההתאמות ובכיתה ט' לתהליך הפניית תלמידים למל"ל.	
	מאי -יוני	וועדת היגוי שלישית (קישור לועדת היגוי שלישית) סיכום שנה ודיון בתובנות, קבלת החלטות והערכות לשנה"ל הבאה. בשכבת ט' התייחסות למעבר לתיכון. (פיתוח מקצועי, בחירת תכניות התערבות תוספתיות ותכנון התקציב השקלי)	
דגשים במצב של למידה משולבת		- קיום מפגשי צב"מ גם במרחב הווירטואלי ומיקוד המחקר במעקב ובתיעוד רמת התפקוד של התלמיד בלמידה מרחוק בתכנית מלקויות ללמידה בתיק סמ"ל. - מעקב ותיעוד אחר כלל ההתערבויות גם אלה הניתנות מרחוק. - קיום ועדות היגוי גם אם באופן מקוון.	

בתכנית מלקויות ללמידה- במידה וסביבת הלמידה תהיה מרחוק בלבד יש לתאר, להציג ולפרט באופן מעמיק את האמצעים שהובילו את המורים להחלטה בדבר נחיצות ההתאמות.			
תהליך הפניה למל"ל נובמבר		- עריכת אינטגרציה בין כלל הממצאים המתועדים בתיק סמ"ל לאורך התהליך התלת שנתי וקבלת החלטות בדבר התלמידים שיופנו למל"ל לאבחון. - יידוע והחתמת הורים על הסכמה לאבחון וויתור סודיות	
1 בדצמבר		העברת תמציות תיקי הסמ"ל למל"ל בצירוף אישורי הורים.	
31 במרץ		הפניה מאוחרת לאבחון- עבור תלמידים שנקלטו בתחילת כיתה ט' מרשות שאינה בתכנית בלבד	
דגשים במצב של למידה משולבת		יתכן ותתאפשר גמישות במועדי ההגשה ובמועדי סיום האבחונים- בהתאם לתרחישים השונים ולל"ז המעודכן שיפורסם	
מעברים אוגוסט		לקראת המעבר לבית ספר חדש או לחט"ע: העברת המידע הרלוונטי להורים כולל האישור שהתקבל להתאמות בדרכי הבחנות (כולל לתלמידים שהיו בתכנית ועוברים לבתי ספר ברשויות מקומיות אחרות).	

ז. היועץ החינוכי

תפקידו של היועץ החינוכי, לקדם התייחסות מערכתית ופרטנית המותאמת לשונות בצורכיהם של כלל התלמידים ובכללם תלמידים מתקשים ועם לקויות למידה והפרעת קשב. שותפותו המקצועית של היועץ ביישום התכנית חשובה ומשמעותית ביותר בתהליך האיתור, ההתערבות עם התלמידים והמעקב אחר התקדמותם ובליווי העבודה המערכתית הכרוכה בכך.

- במעברים (מבי"ס יסודי לחט"ב): אחריות על איסוף מידע, השתתפות בפגישות עם הורים בהתאם לצורך, יידוע של המחנך והצוות החינוכי במידע רלוונטי.
- איתור תלמידים- בשיתוף עם המת"לית ומחנך הכיתה, ליווי תהליך איתור התלמידים עם חשד ללקויות למידה והפרעת קשב ומעקב אחר התקדמותם.
- צוות בין מקצועי – השתתפות בצוות הבין מקצועי בסוף כל מחצית לבחירת התערבות המתאימה, מעקב אחר השפעתה על התלמיד באמצעות תיק הסמ"ל ולשם קבלת החלטות.
- תיק סמ"ל (סיכום, מעקב, למידה) – התייעוד של היועץ בתיק הסמ"ל במהלך הדיון בצב"מ, יתמקד בהיבטים הרגשיים והחברתיים בהתערבויות עם התלמיד ובתוצאותיהן. כאשר התיק יהפוך למקוון ליועץ תהיה הרשאת צפייה בתיק ויתאפשר לו לנהל מעקב אחר התקדמותו של התלמיד. מעקב זה יהווה בסיס לתכנון המשך עבודה מותאמת לצרכיו. היועץ ילווה את המחנך האחראי על תיק הסמ"ל ויעדכן אותו בנוגע למידע חשוב.
- ועדות ההיגוי (3 פעמים בשנה): השתתפות בוועדה והנחיית הצוות בהיבטים הרגשיים של התלמידים.
- מעורבות בפיתוח המקצועי של חדר המורים – שותפות בהנחיית המורים, בכל הקשור להתערבויות רגשיות עם תלמידים המאותרים עם חשד ללקות למידה והפרעת קשב ובעבודה עם הוריהם.
- תכלול תכניות התערבות המשלבות היבטים רגשיים – מיקוד בצרכים ומענים הרגשיים שיקבלו התלמידים תוך ניהול מעקב ובקרה.
- סגירת שנה- בסיום שנה, השתתפות בצוות בין מקצועי כיתתי מסכם במטרה להעריך את רמת התפקוד של התלמיד ולקבוע את ההתערבות להמשך.
- תהליכי החלטה בדבר הצורך בהתאמות בדרכי הבחנות – במחצית השנייה של כיתה ח' ובתחילת כיתה ט' היועץ יהיה שותף בצוות בין מקצועי לצורך קבלת החלטות בנוגע לצורך בהתאמות בדרכי הבחנות.
- תהליכי החלטה להפניה לאבחון – היועץ יהיה שותף בצוות הבין מקצועי בהחלטה בדבר הצורך באבחון וסוג האבחון הנדרש (כפוף לאישור הורים).
- תכנית תוספתית – במידה ובמסגרת התכנית התוספתית נבחרו "קבוצות רגשיות" מומלץ כי היועץ יהיה שותף פעיל בתהליך וילווה את המנחה או ינחה באופן אישי את הקבוצות.

ח. רכז השתלבות ואוכלוסיות ייחודיות בחטיבת הביניים

תפקיד רכז השתלבות ואוכלוסיות ייחודיות בחטיבת הביניים, מתמקד בריכוז תהליכים ארגוניים לקידום יכולת ההכלה של תלמידים והגברת תחושת המסוגלות של צוות בית הספר להכלה והשתלבות.

אוכלוסיית היעד לעבודת הרכז הנה תלמידים עם צרכים ייחודיים, לרבות תלמידי החינוך המיוחד.

התפקיד מאופיין בריכוז ויצירת מבט על של מגוון הצרכים של תלמידים עם צרכים ייחודיים, בריכוז העבודה עימם, בשותפות בקביעת דרכי הפעולה ובהעמקת הידע המתפתח במוסד בהקשר לאוכלוסיות אלה.

דגשים בעבודת רכז ההשתלבות בחט"ב

- ריכוז תהליך המיפוי והמעקב אחר תלמידים בעלי צרכים מגוונים ובכללם תלמידי חנ"מ, עולים, נוער בסיכון, מחוננים, לקויי למידה והפרעת קשב, קשיים רגשיים ולימודיים וכו'.
 - איגום נתונים המתקבלים מתהליך מיפוי קשיים וחזקות של תלמידים עם צרכים מגוונים בהיבטים: לימודיים, רגשיים, חברתיים ומשפחתיים.
 - מיפוי המשאבים וכוח האדם העומדים לצורך מתן מענה לתלמידים עם צרכים מגוונים.
 - הצגה והדגשת הפער בין מפת הצרכים למפת המענים הקיימת ובניית מענים נוספים בהתאם לצורך.
 - מיפוי צרכים של עובדי הוראה ומתן מענים מתאימים בהקשר של הכלה והשתלבות.
 - שותפות בבניית מפת מענים ותכניות לתלמידים עם צרכים מגוונים.
 - איסוף מידע שיטתי, תיעוד, מעקב ובקרה על התקדמות הלומדים עם צרכים מיוחדים כבסיס לקבלת החלטות בצוות בין מקצועי.
 - יישום עקרונות שילוב תלמידים עם זכויות לשירותי החינוך המיוחד/עולים/שילוב/ילדים ונוער בסיכון ותלמידי "הדרך החדשה".
 - מעקב אחר ניצול של שעות להן זכאים התלמידים / שעות שהוקצו לצורך מתן מענה ייחודי.
 - ניהול וריכוז המידע באופן שיאפשר ראייה רב ממדית של צרכי התלמיד ומעקב אחר התקדמותו.
 - ייזום תהליכי פיתוח-מקצועי לצבירת הידע בארגון בנושא הכלה והשתלבות של תלמידים עם צרכים מגוונים.
 - קידום יוזמות בית ספריות להשתלבות והכלה בבית הספר.
 - תכלול והעמקת הידע המתפתח במוסד בתחום של תלמידים בעלי צרכים מגוונים.
 - שותפות בצוות בין מקצועי.
 - קשר עם גורמי מקצוע ומומחים – בהתאם לצורך ולשם יצירת שת"פ ולמתן מענים מגוונים לשונות.
- רכז ההשתלבות מומלץ שיהיה שותף בישיבות ההיגוי הבית ספריות אודות תלמידים עם לקויות למידה והפרעת קשב. בתיאום עם המת"ל יהיה אמון על הצגת מפת המענים ומכלול הצרכים ויהיה שותף בקבלת ההחלטות בהתאם לנתונים ולתכנית העבודה הבית ספרית המתמקדת בקידום תלמידים.

ט. פסיכולוג / השירות הפסיכולוגי חינוכי

השירות הפסיכולוגי החינוכי - אמון על רווחתם ובריאותם הנפשית של כלל התלמידים במערכת החינוך ובכללם תלמידים עם לקויות למידה וקשב. עבודת הפסיכולוג משלבת ראייה פרטנית ומערכתית ומיועדת לתלמידים, למשפחותיהם, לצוותי החינוך ולקהילה.

א. עבודה מערכתית עם צוותי חינוך

- א. **ייעוץ לבית הספר** בכל הנוגע למדיניות הכלתם של תלמידים עם לקויות למידה והפרעת קשב.
- ב. **שותפות בתכנון ובגיבוש התכנית בצוות הבין מקצועי:**
 - שותפות בדיון באשר לחשד לקיומה של הפרעת למידה, ולליווי הפדגוגי והרגשי של התלמיד.
 - סיוע בבניית תוכנית התערבות.
 - מעקב ודיון בנוגע להתקדמותם של תלמידים שאותרו עם חשד ללקות למידה.
 - מעקב אחר תלמידים שהוחלט בעניינם על סיוע והפנייתם למענה חלופי במידה ומסתמן שהקושי העיקרי אינו לקות למידה.
 - חשיבה כוללת על תהליכי הטיפול בתלמידים עם לקויות למידה וקשב, כולל הסקת מסקנות מתהליכי התערבות, איתור מוקדים לשיפור ולשימור וקבלת החלטות בנוגע לשינויים עתידיים.
- ג. **קונסולטציה (היוועצות) למורים :**

- סיוע לצוותי חינוך בתהליכי איתור של תלמידים מתקשים
- ייעוץ פסיכולוגי פרטני בנוגע לתלמידים עם לקויות למידה ו/או הפרעת קשב.
- עבודה עם צוותי החינוך על מקומו ותפקידו של המורה בעבודה עם תלמידים עם לקויות למידה.
- הקניית הידע ויכולות התבוננות פסיכולוגית של הצוותים החינוכיים בנושאים הקשורים ללמידה: לקויות למידה, הפרעת קשב, התנהגות חברתית ורגשית אצל תלמידים עם "ל", מקומו ותפקידו של המורה בעבודה עם תלמידים אלה ועוד.

ד. עבודה מערכתית המותאמת לתכנית

- טיפול פרטני ו/או קבוצתי לתלמידים המאותרים עם חשד ללקויות למידה וקשב.
- הדרכה/ ייעוץ/ טיפול פסיכולוגי להורים.

ה. שותפויות הורים- מורים- תלמידים

- התערבויות פרטניות ומערכתיות לקידום שותפויות בין בית הספר והמשפחה.

II. תפקידי השפ"ח ומערך האבחון "מלקויות ללמידה"

- גיוס, הדרכה והכשרת מאבחנים
- קבלת הפניות להערכה ושיבוץ לסוג האבחון הנדרש
- ביצוע אבחון פסיכולוגי, פסיכו-דידקטי או דידיקטי
- אינטגרציה של כלל המידע המתקבל מביה"ס, כולל תיק סמ"ל, ומהאבחונים בנוגע להתערבויות הנדרשות ומתן המלצות כלליות והמלצות להתאמות בדרכי ההבחנות, במידה ונדרשות.

- מתן משוב לתלמיד והוריו, בכתב ובע"פ אודות ממצאי האבחון וההמלצות.
רמת הרשות המקומית:
- שותפות בוועדת היגוי רשותית לצורך תכנון וגיבוש המשך יישום התוכנית.
- קידום חשיבה קהילתית ביחס לצרכי תלמידים מתקשים בכלל ותלמידים עם לקויות למידה וקשב בפרט.
- סיוע לצוות הרשותי במיפוי צרכי בתי הספר ברשות המקומית
- שותפות בתהליכי למידה ארגונית ברמה רשותית.

5. יישום התכנית "מלקויות ללמידה" עבור תלמידים עם לקות למידה הזכאים לשירותי חינוך מיוחדים בכיתה לחינוך רגיל

אוכלוסיית היעד

פרק זה עוסק ביישום התכנית עבור תלמידים¹ עם לקות למידה והפרעת קשב, אשר נקבעה להם זכאות לשירותי חינוך מיוחדים וילמדו בכיתה רגילה בבית ספר לחינוך רגיל.

תהליך העבודה

במסגרת התכנית "מלקויות ללמידה" בחטיבות הביניים, מתקיימים תהליכי איתור ותמיכה לכלל התלמידים כולל התלמידים המוזכרים לעיל.

להלן מספר דגשים :

1. תהליכי האיתור המתקיימים לכלל תלמידי השכבה באמצעות **מבדק עמי"ת** בשפה ומבדקים נוספים יחולו גם על תלמידים אלה.
2. לכל תלמיד תגובש **תכנית אישית** יחידנית (תח"י) ע"י הצוות הרב מקצועי בראשות מחנכת הכתה ובשיתוף מורת השילוב ועובדי ההוראה או הטיפול מהחינוך המיוחד העובדים עם התלמיד באופן פרטני או קבוצתי, כמו גם התלמיד והוריו בהתאם לצרכיו ולתפקודו. התיעוד יתבצע בתיק סמ"ל, כפי שיתבצע לכלל התלמידים שאותרו.
3. התכנית האישית תכלול מטרות, יעדים, התערבות, מעקב, משוב ותיעוד. מחנך/ת הכיתה, יוביל תהליך של תכנון, הנחייה, בקרה ומעקב, לצורך למידה והפקת תובנות. ביישום התכנית נדרש שיתוף פעולה בין כלל הגורמים.
4. התלמידים¹ יוכלו להשתתף בתוכניות ההתערבות התוספתיות, בהתאם למשאבים ועפ"י שיקול דעת של הצוות הבין מקצועי, מורת השילוב וצוותי הוראה והטיפול מהחינוך המיוחד.
5. מורת השילוב תיקח חלק בבדיקת המבדקים של התלמידים עם זכאות זו וביחד עם החינוך המיוחד הכולל יהוו כתובת מקצועית להיוועצות בעבור הצוות החינוכי הבית ספרי, ינחו בתהליכי הוראה מותאמת במגוון השיעורים המתקיימים בכיתה, ויהיו שותפים לתהליכי העבודה הבית ספריים.
6. עובדי הוראה או טיפול מהחינוך המיוחד העובדים עם התלמיד ישתתפו במפגשי הצוות הבין מקצועי ובישיבת הערכה מסכמת המתקיימת בסוף שנת הלימודים לצורך קבלת החלטות להמשך.

¹ תלמידים עם לקות למידה רב-בעייתית והפרעת קשב, הזכאים לשירותי חינוך מיוחדים ולתמיכה מסל השילוב המוסדי בכיתה לחינוך רגיל.

7. במחצית השנייה של כתה ח', חשוב לאסוף ולנתח עדויות (תוצרי למידה ומבחנים), על מנת להעריך את מידת נחיצות הפנייתו של התלמיד למ"ל (מערך האבחון מלקויות ללמידה שבשפ"ח) לצורך ביצוע אבחון ובחינת הצורך בהתאמות בדרכי היבחנות ככל התלמידים.
8. חשוב לערוך בדיקה מקיפה של רמת התפקוד וההתמודדות של התלמיד עם המטלות הנדרשות מכלל תלמידי הכיתה טרם ההמלצה על התאמות בדרכי היבחנות. ההמלצה לא כוללת את תלמידים שעברו ועדת זכאות ואפיון ונמצאו ברמת תפקוד 3-4 אין לגביהם צורך בבדיקה.
9. במקרים חריגים בהם נמצאה נחיצות קריטית גם לשימוש בהתאמות בדרכי היבחנות בשגרת הלימודים בחטיבת הביניים, הדבר יעשה באופן זמני, כחלק מבניית תכנית ההתערבות. תהליך זה מחייב בדיקה, בקרה והחלטה מחודשת מעת לעת עד לדיון והמלצה בצוות הרב מקצועי ככלל התלמידים.
- חשוב להדגיש כי אין בהמלצת ביה"ס למערך מ"ל הבטחה לאישור ההתאמות בדרכי היבחנות. יצוין כי מתן התאמות בדרכי היבחנות ופטור מביצוע מטלות הנדרשות מכלל התלמידים בכיתה, עלול למנוע התנסות בהתמודדות עצמאית עם המטלות, דבר המהווה תנאי ללמידה וחיוני להתפתחותם.

6. תכנית ההתערבות התוספתיות

לקויות למידה והפרעת קשב משפיעות על מספר מעגלים בחייו של התלמיד: לימודי, חברתי, התנהגותי ורגשי. תכנית התערבות טובה מתייחסת למעגלים אלה ומתמקדת בתהליך ובתוצאותיו. כמו כן היא מזמנת התנסויות הכוללות מענה מותאם ומעודדת פיתוח לומד מודע ועצמאי.

על מנת לבחור תכנית הנותנת מענה לצרכי התלמידים עם לקויות למידה והפרעת קשב, יש לערוך מיפוי בית ספרי מערכתי תוך התבוננות רחבה ככל האפשר על התוכניות הקיימות בהקשר לתלמידים מתקשים. להלן דוגמא לשאלות מנחות העשויות לסייע בבחירת תכנית התערבות תוספתית-

אילו תוכניות קיימות לתלמידים עם חשד ללקות למידה ו/או הפרעת קשב? במה הן מתמקדות? מי קהל היעד שלהן? מה חסר? אילו מרחבי למידה קיימים? מי השותפים? מהו מקומם של ההורים? אילו משאבי כח אדם פנימיים וחיצוניים מקצועיים עומדים לרשותנו?

בתהליך בחירת התכנית יש להתייחס לדגשים הבאים:

- התחום בו רוצים להתמקד: רגשי, חברתי, פדגוגי, פסיכו-פדגוגי
- מרחבי למידה נדרשים
- תשתית מערכת מתאימה לדרישות התוכנית (האם התוכנית מתקיימת במסגרת שעות הלימודים או בסיומן, מספר המשתתפים, התאמת המערכת לזמן בו המנחה נוכח בבית הספר)
- כיצד יתבצע המעקב אחר השפעתה של התוכנית על המערכת ו/או התלמידים?

מנהל בית הספר ידאג למבנים ולסדירות הכרוכים ביישום התוכנית התוספתית בבית ספרו ויעקוב אחר ביצוע התשלום למנחים בהתאם [להנחיות ולדיווח בפועל](#).

לעיון במסמך "[קול קורא](#)" הכולל קריטריונים לבחירת תכנית התערבות.

להלן התכניות התוספתיות המוצעות מטעם אגף לקויות למידה והפרעת קשב (ניתן לקרוא ולעיין במאפייני כל תוכנית [באתר שפינ"ט](#))

שם התכנית	אני יכול להצליח (א.י.ל)	משיקים	לגעת מבעד לשריון	קבוצות רגשיות
מטרות	פיתוח מודעות עצמית וחיזוק תפקודים ניהוליים, לימודיים רגשיים וחברתיים בהיבטים פסיכו-פדגוגיים	1. הקניית כלים להוראה מותאמת בכיתה ובקבוצה. 2. העצמת המורה כמומחה לשילוב בין תחום הדעת להוראת התלמידים עם לקויות למידה. 3. שילוב בין היבטים פדגוגיים ופסיכו-פדגוגיים	יצירת מודעות והבנה למאפייני הפרעת הקשב ואופן ביטוייה בחיי הילד. הקניית כלים למורה להוראה בכיתה הטרוגנית. מתן כלים לתלמיד להתמודדות עם האתגרים בלמידה בעקבות קשיי קשב וריכוז.	מודעות וקבלה עצמית של תלמידים עם לקויות למידה ו/או הפרעת קשב. הקניית מיומנויות להתמודדות מיטבית עם תסכולים והעצמת התלמידים הקניית מיומנויות המסייעות לתלמיד במיקוד שליטה פנימי
קהל יעד	כתה ז' - כלל המערכת. כתות ח' - ט' – תלמידים שלגביהם מתעורר חשד ללקויות למידה והפרעת קשב.	מורים למקצועות רבי מלל ומקצועות השפה - בחטיבות הביניים. מותאם גם ליסודי ולתיכון.	כלל המורים המלמדים בחטיבות ביניים.	התוכנית מיועדת ומותאמת לתלמידים בחטיבות ביניים
משך התכנית	2-3 שנים	שנתיים ומעלה	1-2 שנים	שנה ומעלה
דגשים מרכזיים	1. העצמת הצוות 2. היבטים לימודיים-רגשיים-חברתיים 3. תוכנית מבוססת מחקר	היבטים פדגוגיים ופסיכו-פדגוגיים העצמת המורה כמומחה לתחום הדעת	הדרכה פסיכו- חינוכית לחדר המורים בהיבטים התנהגותיים, רגשיים ולימודיים.	תהליך קבוצתי המתבסס על ה"כוחות התרפויטיים" של הקבוצה ומתמקד בהיבטים רגשיים של

ההתמודדות עם לקות הלמידה והפרעת הקשב		הקניית כלים להוראה בכיתה הטרוגנית	4. העבודה בהתאם לפרוטוקול מובנה	
הכשרת פסיכולוגים ו/ או יועצים להנחות קבוצות וקבלת הדרכה על ההנחיה. המנחה (פסיכולוג/ יועץ) מעביר את המפגשים לתלמידים/ הורים שנבחרו לקבוצה	השתלמות למורי בית הספר ובהמשך הנחייה להטמעת התכנים במסגרת ישיבות הצוותים.	השתלמות למורי בית הספר הכוללת הנחייה להטמעת התכנים במסגרת ישיבות הצוותים.	שלב א'- הכשרת פסיכולוגים מהשפ"ח שלב ב'- הנחיית צוותי חינוך וליווי מקצועי של המנחים בכתות ע"י הפסיכולוג שלב ג'- ליווי והדרכת המורים המשמשים כ-case manager	אופן העברת התכנית
1. הקצאת זמן ומקום ל- 12 מפגשים של שעה בקבוצה של 6-7 תלמידים 2. לכל בית ספר יוקצו למנחה שש שעות נוספות לצורך תהליך בניית הקבוצה/ קבוצות עם צוות ביה"ס ולמשוב בסיום התהליך. שעות אלו מיועדות לכלל הקבוצות שנפתחו באותה שנה.	30 שעות במליאה בחדר המורים לכלל צוות ביה"ס. 20 שעות הטמעה בקבוצות קטנות של מורים.	1. השתלמות בית ספרית לכלל חדר המורים או לצוות מוביל של לפחות 15 מורים . משך ההשתלמות בכל שנה 30 שעות. 2. 20 שעות ליווי והטמעה לצוותי מורים במסגרת ישיבות צוותיות. 3. המורים יגישו במהלך השנה שלושה תוצרים המבוססים על הכלים שנלמדו בהשתלמות. 4. התכנית מחייבת מהלך של שנתיים כדי לאפשר הטמעה של	1. חשיפת כלל המורים לתכנית. 2. אחת לחודש- פגישה של מנהל התהליך (הפסיכולוג) עם צוות מוביל בית ספרי (שעה). 3. אחת לשבועיים- פגישה קבועה של מחנכי השכבה עם מנהל התהליך (שעה). 4. בכתה ז'- שיבוץ שעה קבועה במערכת השעות	תנאים נדרשים* (נספח ב')

3. המפגשים יכולים להתקיים בזמן הלימודים או בסיומם בהתאם לצרכי התלמידים, ביה"ס והמנחה. במידה והמנחה עובד בבית הספר הוא יקבל תשלום בתנאי שהקבוצה תתקיים מחוץ לשעות עבודתו. 4. קבלת אישורי הורים.		כלים ותהליכי עבודה מיטביים. (30 שעות – בשנה שנייה). 5. נדרשת השתתפות נציג מהנהלת בית הספר בהשתלמות.	להעברת תכני התוכנית ע"י המחנך עפ"י פרוטוקול מוכן. 5. סוף כיתה ז'- בחירת התלמידים איתם תעשה התערבות קבוצתית בכיתה ח'. 6. מומלץ להיערך ליישום התכנית במהלך של שלוש שנים (כיתות ז-ט).	
---	--	---	---	--

***הפעלת התכנית מותנית בהתאמת שעות המנחים העומדים לרשות המערכת לתשתית הבית ספרית.**

בית ספר שירצה בכך יוכל לבחור תכנית חלופית המיועדת לתלמידים מתקשים מתוך מאגר התכניות של משרד החינוך ואשר נמצאות במסלול הכחול או הירוק.

את פרטי התוכנית שנבחרה יש למלא ולשלוח באמצעות [נספח ב'](#) לרשות או לבעלות (מי שמגיש את הקול קורא במערכת המרכז"ה) עם עותק למדריך התוכנית בביה"ס.

מנהל בית הספר, בתיאום עם הרשות / בעלות ינחה את מפעיל התוכנית בבית ספרו, כיצד עליו לפעול לקבלת השכר. בית הספר אחראי להעביר לרשות המקומית/ בעלות (אשר מילאו עבורו את הבקשה ל"קול קורא") את הפרטים הנדרשים לצורך מילוי [נספח ג'](#)

הרשות/ הבעלות אחראית להעברת נספח ג' לאגף לקויות למידה במשרד החינוך ולתשלום למנחה.

7. מתווה הפיתוח המקצועי למורים

הפיתוח המקצועי מהווה הזדמנות להעשיר את הצוותים החינוכיים בידע, כלים ומיומנויות לקידום התלמידים. במסגרת הפיתוח המקצועי שמציעה התכנית "מלקויות ללמידה", ילמדו המורים את ההיבטים התיאורטיים הקשורים ללקויות למידה והפרעת קשב ואת מדיניות המשרד בנושא. כמו כן ילמדו לאתר, להתערב ולעקוב אחר תלמידים עם קשיים בלמידה, יכירו ויתנסו בעקרונות להוראה מותאמת בכיתה ובקבוצה וישתפו בעמדות וסוגיות עמן מתמודד המורה בעבודתו עם תלמידים עם צרכים מגוונים. חלק ממפגשי הפיתוח המקצועי יתמקדו בעבודת הצוות הרב מקצועי, בהיבטים חברתיים ורגשיים, ובקשר עם ההורים.

במסגרת התכנית "מלקויות ללמידה", יוקצו בכל שנה שעות לפיתוח מקצועי בחדר המורים, למשך שלוש שנים. השעות מועברות (כימי עיון) באמצעות מרכזי הפסגה אליה משתייך בית הספר.

להלן פירוט הנושאים על פי שנת יישום:

שנה ראשונה

10 שעות	נושאים	פירוט התכנים	מועד	הנחיה
3 שעות	ידע עדכני בתחום לקויות למידה והפרעת קשב. הצגת המדיניות וחשיפה לתכנית "מלקויות ללמידה"	היכרות עם מדיניות המשרד. בירור עמדות, חשיפה לרכיבי התכנית, השגרות הנדרשות ולוחות הזמנים. חיבור אישי חווייתי על ידי הצגת סיפור אישי/ סרטון/ התנסות חווייתית.	סוף אוגוסט תחילת ספטמבר (רצוי בימי היערכות)	הצגת התכנית – ע"י מדריכת/אגף ל"ל או ע"י מת"ל/ית ידע עדכני- מת"ל/ית/פסיכולוג/ית/ איש מקצוע מהאקדמיה סיפור אישי – כהשלמה ליחידה זו ניתן להזמין מרצה אורח/ת
2 שעות	מעקב מתועד-כלי איתור ומעקב אחר תגובה להתערבות כחלק משגרות העבודה השוטפות.	הכרות עם כלי איתור ומעקב ותרומתם לעבודת הצוות החינוכי בצמתי עבודה. ניתוח מקרה.	אוקטובר נובמבר	מת"ל/ית/ רכז ל"ל/ יועצת/ת פסיכולוג/ית בליווי מדריך האגף.
3 שעות	הוראה מותאמת - עבודה לפי מודל RTI בכיתה	עקרונות להוראה מותאמת במסגרת כיתתית ברוח העיצוב האוניברסאלי	נובמבר דצמבר	מדריכה/ מת"ל/ית/ פסיכולוג/ית או איש מקצוע מהאקדמיה

2 שעות	מעקב אחר תגובה להתערבות וקבלת החלטות	כלים מערכתיים להבניית סיכום השנה. התבוננות מעמיקה על השפעת התערבות על תלמיד. משוברים, תובנות, הסקת מסקנות. התארגנות לקראת המשך התכנית בשנת הלימודים הבאה.	אפריל מאי	מדריך/ת, מת"ל/י/ת/ פסיכולוג/ית
--------	--------------------------------------	---	-----------	--------------------------------

שנה שנייה

10 שעות	נושאים	פירוט התכנים	מועד	הנחיה
3 שעות	הוראה מותאמת במסגרת הכיתה – העמקה. הפרעת קשב וריכוז - העמקה	פרסונליזציה בהוראה למידת הגדרות ודרכי התערבות בנושא הפרעת קשב וריכוז.	אוגוסט ספטמבר	מת"ל/ית/ פסיכולוג/ מורה/ת שילוב
3 שעות	מהתערבות לניטור- לקראת ההפניה למערך המל"ל בשפ"ח	ניתוח תהליך העבודה עם התלמיד עד כה וממצאיו. סיכום ותכלול המידע לקראת קבלת החלטות והפניית התלמיד לאבחון במידת הצורך. היכרות עם אופן יישום התאמות בדרכי היבחנות	נובמבר	מת"ל/ית/ יועצ/ת/ פסיכולוג/ית
2 שעות	התערבות במסגרת קבוצתית	מאפיינים ייחודיים של הוראה בקבוצה קטנה פיתוח לומד עצמאי באמצעות הוראת אסטרטגיות.	ינואר פברואר	מת"ל/ית/ מורה/ת שילוב
2 שעות	להיות איתם - שותפות הורים ומורים	קידום השיח והשותפות החינוכית עם הורים ומורים לתלמידים עם קשיים/ לקויות למידה ו/או הפרעת קשב	אפריל מאי	פסיכולוג/ית/ יועצ/ת/ מת"ל/ית

שנה שלישית

10 שעות	נושאים	פירוט התכנים	מועד	הנחיה
3 שעות	הוראה מרחוק לתלמידים עם לקויות למידה	הזדמנויות, חסמים וכלים בהוראה מרחוק לתלמידים עם לקויות למידה והפרעת קשב	אוגוסט - ספטמבר	פסיכולוג/ית, יועצ/ת, מת"ל/ית
2 שעות	שיח רפלקטיבי של מחנכים ומורים לתלמידים	התנסות בהסתכלות/ שפה רפלקטיבית של המורה על הקשר הנוצר בינו לבין	נובמבר	פסיכולוג/ית, יועצ/ת, מת"ל/ית

	עם לקויות למידה בתהליכי הוראה	התלמיד המתמודד עם קשיים בלמידה	מנחה מהאקדמיה
3 שעות	הכנה לקראת המעבר לתיכון בהיבט לימודי.	הקניית אסטרטגיות למידה ייחודיות הנדרשות בחטיבה העליונה. פיתוח חשיבה מסדר גבוה.	ינואר פברואר
2 שעות	מיומנויות סגור/ייצוג עצמי וסיכום תהליך תלת שנתי בתכנית מלקויות ללמידה	המעבר לתיכון כהזדמנות ואתגר- הקניית מיומנויות ייצוג עצמי לקראת מעברים. סיכום תהליך העבודה עם התלמיד, תובנות מהתהליך התלת שנתי "	אפריל מאי
		מת"ל/ית, פסיכולוג/ית, יועצ/ת	

יחידות העמקה והרחבה

	נושאים	פירוט התכנים	מועד	הנחה
3 שעות	השיח האישי של מורה עם תלמיד עם לקויות למידה/הפרעת קשב	תקשורת בין אישית- שיח היכרות שיח התערבות	אוגוסט - ספטמבר	פסיכולוג/ית, יועצ/ת, מת"ל/ית
2 שעות	"האוצר שבאוצר" - פיתוח אוצר מילים לתלמידים עם לקויות למידה בכיתה הטרוגנית	התפתחות אוצר המילים התקינה והלקויה. שיח כיתתי להעשרת השפה	נובמבר	פסיכולוג/ית, יועצ/ת, מת"ל/ית, מנחה מהאקדמיה
3 שעות	פיתוח ההבעה בכתב לתלמידים עם לקויות למידה בכיתה הטרוגנית	קשיים וחסמים בכתיבה אצל תלמידים עם קשיים בכתיבה. מודל כתיבה שיתופית בכיתה	ינואר פברואר	מת"ל/ית, מורה/ת שילוב
2 שעות	שילוב המשחק עם תלמידים עם לקויות למידה ובהוראה מקוונת בכיתה הטרוגנית	המשחק בהוראה ותרומתו ללמידה. מרכיבי המשחק הלימודי היכרות עם מגוון משחקים מקוונים לטיוב ההוראה.	אפריל מאי	מת"ל/ית, פסיכולוג/ית, יועצ/ת
2-3 שעות	חסמים, הזדמנויות ומענים בלמידה מרחוק לתלמידים עם לקויות למידה וקשב	מענים במסגרת שיעור סינכרוני בזום מענים במסגרת למידה א-סינכרונית	לאורך השנה, לבחירת הצוות	מת"ל/ית, מורת שילוב

2-3 שעות	דרכי הערכה מרחוק של תלמידים עם לקויות למידה וקשב	דרכים שונות להערכה ומעקב אחר התלמיד במהלך למידה מרחוק: יצירת פרופיל לצורך תוכנית עבודה מעקב אחר תגובה להתערבות	לאורך השנה	מת"לית/ מורת שילוב/ מדריכה
-------------	--	--	---------------	----------------------------------

נספחים

נספח 1 - הצעה למכתב להורים

נספח 2 - דוגמא לתכנית התערבות עם תלמיד בכיתה

**נספח 3 - פירוט ההתאמות בסמכות ביה"ס וההתאמות המחייבות אבחון
והתאמות בסמכות ביה"ס**

נספח 1 – הצעה מכתב להורים

הצעה למכתב להורים לתלמיד שמשתתף בתכנית

הורים יקרים,

תלמידים עם קשיים ו/או עם לקויות למידה והפרעת קשב זקוקים למענה הולם לקשייהם. מענה זה כולל בניית תשתית מקצועית לעבודה מערכתית ופרטנית. על מנת לקדם זאת, משרד החינוך החל זה מכבר ביישום תכנית בשם "מלקויות ללמידה" המיושמת גם בבית ספרנו.

התכנית מדגישה את חשיבות האיתור המוקדם של התלמידים עם קשיים ו/או חשד ללקות למידה והפרעת קשב באמצעות מבדקי מיפוי שונים ובהמשך, התערבות מקצועית והוראה מותאמת. זאת, לצד פיתוח מקצועי של הצוות החינוכי לאורכה של השנה, ליווי והדרכה של אנשי מקצוע מומחים בתחום לקויות הלמידה.

בתחילת שנת הלימודים בחטיבת הביניים, הועבר לכלל תלמידי שכבת ז' מבדק "עמ"ת" הממפה את קשיי התלמידים בתחום הבנת הנקרא והבעה בכתב. לתלמידים שאותרו נבנית תכנית התערבות המבוססת על הוראה מותאמת והקניית מיומנויות למידה. התהליך כולל מעקב אחר התקדמות התלמידים אשר יתועד ויגובה בעדויות אודות צרכיהם. במהלך תקופת ההתערבות בשנות הלימוד בחטיבת הביניים, יתקיימו תהליכי משוב מובנים לגבי צרכי התלמיד תוך התייחסות להתערבויות מומלצות נוספות.

מהלך זה מאפשר לבית הספר את הזמן הנחוץ להיכרות עם התלמיד על כישוריו וצרכיו, לקדמו בהתאם ולהכשירו להיות לומד עצמאי המתמודד עם אתגרי הלמידה בתחומי הדעת השונים.

שיתוף הפעולה שלכם ההורים עם בית הספר חשוב ומשמעותי. הוא כולל העברת המידע הרלוונטי הקשור לילדיכם ומצוי בידיכם.

הנכם מוזמנים להרצאה/ מפגש עם הצוות החינוכי להרחבה בנושא. המפגש יתקיים ביום

_____ בשעה _____

בכבוד רב

מנהל/ת ביה"ס

והצוות החינוכי

נספח 2 - דוגמא לתוכנית התערבות עם תלמיד בכיתה

תכנית עבודה בכיתה מחנך, מורה מקצועי, אחר _____

תאריך התחלה :	תחום ההתערבות: קשב והבעה בכתב
סיבת ההתערבות	הנמכה בתפקודי הקשב המתמשך (קושי להתמיד בקשב ולמידה לאורך זמן) מוטיבציה נמוכה לעבודה בכיתה. קשיים בהבעה בכתב.
מטרות :	<u>קשב, מוטיבציה והרגלי למידה :</u> העצמת התלמיד וחיזוק המוטיבציה ללמידה. פיתוח לומד עצמאי בכיתה . הכוונה ותמיכה להעלאת טווח הריכוז לאורך השיעור ופיתוח תהליכי הפעלה בקרה עצמית. <u>תחום כתיבה:</u> ניסוח רעיונות בבהירות ובאופן תקין בהתאם לנדרש. רכישת מבנים לכתיבת סוגות שונות הרחבת יכולת ההבעה בכתב
תיאור ההתערבות עם התלמיד:	<u>קשב מתמשך ומוטיבציה :</u> • פירוק המשימות לקצרות טווח • סימון המקום בו המורה נמצאת (באיזה שורה מקריאה, כתיבה על הלוח של ראש הפרק) • מתן הפסקות קצרות וחיזוק בסוף כל משימה בין מטלות למידה ממושכות • הצגת מסגרת הזמן ותוכנית השיעור על הלוח וסימון כל מעבר לשלב הבא • שימוש בתמונות, תרשימים. • חלוקת תפקידים מתאימה בעת מתן משימה קבוצתית • מתן אפשרות להפוגה קצרה במהלך למידה ממושכת באופן מוסכם עם המורה המלמד בכיתה. • הצמדה לתלמיד מאורגן ומתמיד לשם ביצוע והגשת מטלות לימודיות והכנה למבחנים בלמידה משולבת • מכתבי עידוד לתלמיד והעתק להוריו

• חיזוק (בנוס של מס' נקודות) על הוכחת למידה (הגשת תוצר בכתב ידו המעיד על למידה משמעותית בבית לקראת מבחן/שיעור או על הגשת מחברת מלאה בכתב ידו). <u>הבעה בכתב :</u> • הדגמות על הלוח של תוצרים תקינים ובלתי תקינים ואיתור מאפייניהם בהתאם לתחום הדעת. • מתן אפשרות להגיש תיקון לאחר קבלת משוב על תוצר כתוב קודם. • שימוש במחווים לבקרה והערכה של מטלות כתובות בשיעורים ובמבחנים. • שימוש בכרטיסי ניווט לכתיבה תקינה	
<u>קשב מתמשך ומוטיבציה:</u> • דיווח מורים על עליה במדדי הדירוג בתחומי התפקוד בקשב ומוטיבציה • דיווח של התלמיד והוריו • הערות של המורים המקצועיים בתעודה המעידים על שיפור <u>כתיבה:</u> • הגשה של 2 תוצרים כתובים תקינים בכתב ידו של התלמיד בהתאם לנדרש בתחום הדעת. • דיווחי מורים על שיפור בסעיפי הבעה בכתב בתיק סמ"ל.	מדדים להצלחה

**נספח 3 - פירוט ההתאמות בסמכות ביה"ס וההתאמות המחייבות
אבחון במערך האבחון במל"ל:**

התאמות בסמכות ביה"ס	התאמות ברמה 1-2 המחייבות לפחות אבחון דידקטי	התאמות ברמה 3 המחייבות אבחון פסיכו- דידקטי (או פסיכולוגי + דידקטי)
הגדלת שאלון הבחינה הארכת זמן	רבי מלל: הקראה / הקלדה אנגלית: השמעה <u>או</u> הקלדה / התעלמות משגיאות כתיב לשון: (מגזר יהודי/ערבי/דרוזי): הקלדה/ התעלמות משגיאות כתיב עברית לדוברי ערבית: הקלדה/ התעלמות משגיאות כתיב מתמטיקה: דף נוסחאות מורחב	רבי מלל: בחינה בע"פ / מבחן מותאם אנגלית: מבחן מתוקשב לשון: (מגזר יהודי/ערבי/דרוזי): מבחן מותאם מבחן מותאם + הקראה (במקרים חריגים ביותר) עברית לדוברי ערבית: • מבחן מותאם • מבחן מותאם + הקראה (במקרים חריגים ביותר) מתמטיקה: מבחן מותאם / המרה ממתמטיקה למקצוע מדעי אחר (במקרים חריגים ביותר)